

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

« ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΔΙΚΑΙΟΥ. »

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

ΑΝΘΟΥΛΗ ΜΑΡΙΑ

Επιβλέπων Καθηγητής

Γιαντίρη Αναστασία

ΚΩΣ

Νοέμβριος 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....04

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....05

1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....05

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.0 ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ08

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΤΗΣ ΚΩ.....11

2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΚΩ.....15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.0 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....23

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
ΑΥΤΩΝ.....25

3.2 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ
ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....31

3.3 ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ.....41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....44

4.1 ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ.....44

4.1.1 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ.....44

4.1.1.1 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΠΗΓΩΝ....45

4.1.2 ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ.....46

4.1.2.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....47

4.1.2.2 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....50

4.1.2.3 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ.....50

4.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ.....52

4.3 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	53
------------------------------	----

4.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	54
-------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.0 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	55
-----------------------------------	----

5.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ.....	55
---	----

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΩ.....	58
---	----

5.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ.....	59
------------------------------------	----

5.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	61
---	----

5.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΑΠΟΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΚΩ.....	63
---	----

5.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ.....	65
---	----

5.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΡΟΘΕΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΚΩ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ –ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ.....	67
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΞΙ

6.0 ΕΠΙΛΟΓΟΣ –ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
--	----

- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....71
- ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....74
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Εργασία αυτή απαρτίζεται από έξι κεφάλαια. Αρχικά στο πρώτο έχουμε μια σύντομη αναφορά στην σημασία του τουρισμού και στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Επίσης αναφέρουμε τον σκοπούς και στόχους της μελέτης και τρόπους που μπορούν αυτοί να επιτευχθούν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο κάνουμε διερεύνηση του θέματος που πραγματεύεται η εργασία , τον τουρισμό στην Ελλάδα γενικότερα, το φαινόμενο του μαζικού τουρισμού, ιστορική παρουσίαση του νησιού της Κω, την οικονομική και κοινωνική δομή της Κω και διάφορα σημαντικά αξιοθέατα, που συναντά κάνεις στην Κω.

Στο κεφάλαιο τρίτο, παρουσιάζεται διεξοδικά ο Δήμος Δικαίου, παραθέτουμε ιστορικές αναδρομές, μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, αλλά και τοποθεσίες όπου μπορεί να απόλαυση ο επισκέπτης τις φυσικές ομορφιές , του δήμου μας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζουμε την μεθοδολογία που θα ακολουθήσουμε για την διεξαγωγή συμπερασμάτων για τον σκοπό της εργασίας μας. χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια τα όποια δόθηκαν στους αλλοδαπούς τουρίστες κατά την αποχώρηση τους από το νησί, στο αεροδρόμιο της Κω.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας σύμφωνα με τον τουρισμό της Κω και του δήμου δικαίου ειδικότερα, που πραγματεύεται η παρούσα εργασία .

Το έκτο κεφάλαιο κλείνει με κάποια συμπεράσματα, και διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού ,που απορρέουν από τα αποτελέσματα της πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας .

Τέλος ,παραθέτουμε το ερωτηματολόγιο, που χρησιμοποιήσαμε για την πρωτογενή έρευνα.

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εξετάσει όλα τα παραπάνω διερευνώντας τον τουρισμό και την ανάπτυξη στο νησί της Κω, ώστε να προκύψουν συμπεράσματα για το εάν η υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή και η προσφορά υπηρεσιών στο χώρο του τουρισμού είναι κατάλληλη για να καλύψει την τουριστική ζήτηση ή θα πρέπει να αναζητηθούν νέοι τρόποι για την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών του τουρισμού . Κατά συνέπεια, το ζητούμενο της εργασίας θα είναι η διερεύνηση των όρων και προϋποθέσεων για τη δρομολόγηση μιας δυναμικής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης του τουρισμού στην Ελλάδα , μέσω της οποίας θα εξαχθούν τα συμπεράσματά για τη μελέτη περίπτωσης της νήσου Κω. Αυτό θα γίνει μέσα από :

- Τη μεθοδικά ολοκληρωμένη διερεύνηση, αξιολόγηση και ιεράρχηση των υπηρεσιών τουρισμού στην Κω και των δυνατοτήτων ανάπτυξης της περιοχής μελέτης στον τομέα αυτό.
- Τον προσδιορισμό και την επιλογή της αναπτυξιακής στρατηγικής και των μακροπρόθεσμων στόχων ανάπτυξης.
- Τον σχεδιασμό και την εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων.

1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τα οφέλη του τουρισμού στις τοπικές κοινωνίες είναι αδιαμφισβήτητα. Κυρίως διακρίνονται στα εξής πεδία :

I. Απασχόληση.

Ο τουρισμός είναι τομέας έντασης εργασίας και δημιουργεί συχνά πολλές θέσεις εργασίας. Βέβαια, ο εποχικός χαρακτήρας της λειτουργίας του συνήθως επηρεάζει και τα χαρακτηριστικά αυτής της απασχόλησης, η οποία είναι σε μεγάλο ποσοστό εποχική, ανειδίκευτη και περιστασιακή. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή του στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (τουριστικές επιχειρήσεις, εμπορικά καταστήματα κ.λ.π) . Πολλές φορές η απασχόληση στον τουρισμό συνδυάζεται και με παράλληλη απασχόληση σε κάποιο άλλο κλάδο της οικονομίας (π.χ γεωργία, βιομηχανία), με αποτέλεσμα τη γενικότερη αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων. Ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές που λειτουργούν εποχικά, η πολλαπλή απασχόληση με επίκεντρο τον τουρισμό αποτελεί τον κανόνα για υψηλό ποσοστό του πληθυσμού.

II. Περιφερειακή ανάπτυξη.

Πολλές είναι οι περιπτώσεις όπου ο τουρισμός έχει συμβάλει στην ενίσχυση της ανάπτυξης περιφερειών αποβιομηχανοποιημένων, γεωγραφικά απομονωμένων, ορεινών και μειονεκτικών ή με υποβαθμισμένο αγροτικό τομέα. Η ανάπτυξη του τουρισμού αύξησε τα εισοδήματα την απασχόληση, τις επενδύσεις και διεύρυνε την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας, με αποτέλεσμα να σταματήσει η μετανάστευση και να βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα ζωής. Ειδικότερα δε στις περιοχές που διαθέτουν πλούσιους τουριστικούς πόρους, η ανάπτυξη είναι εξαιρετικά δυναμική σε ετήσιους ρυθμούς.

III. Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην τοπική οικονομία.

Έχουν γίνει προσπάθειες να εκτιμηθούν οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις της τουριστικής ανάπτυξης στους υπολοίπους κλάδους της εθνικής ή τοπικής οικονομίας. Παρά τις διαφορετικές τελικές εκτιμήσεις, από τη λειτουργία ενός κοινού «πολλαπλασιαστή του τουρισμού», κοινή είναι η εκτίμηση ότι υπάρχουν θετικές επιδράσεις σε πολλούς κλάδους, οι δραστηριότητες των οποίων σχετίζονται με τον τουρισμό, όπως βιομηχανία, βιοτεχνία, κατασκευές, γεωργοκτηνοτροφία, υπηρεσίες, μεταφορές, εμπόριο κ.λπ. Οι θετικές δε αυτές επιδράσεις καταγράφηκαν σε περιοχές και χώρες με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάπτυξης.

Με τον όρο « **βιώσιμη**» τουριστική ανάπτυξη περιγράφεται ο τύπος της τουριστικής ανάπτυξης που δραστηριοποιείται ισόρροπα στην τοπική, κοινωνική οικονομική, πολιτισμική και περιβαλλοντική δομή της κάθε τουριστικής περιοχής, διαμορφώνοντας παράλληλα όρους (υπηρεσίες, υποδομές, τεχνογνωσία) για τη συνεχή ανατροφοδότηση της.

Οι κυρίαρχες παράμετροι της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι οι ακόλουθες:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.
- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθεί τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να περιγράψουμε την κατάσταση στην Κω και στο Δ. Δικαίου ιδιαίτερα, να διερευνήσουμε τις δυνατότητες και τον τρόπο ανάπτυξης και βελτίωσης του τουρισμού σε σχέση και με τις διαμορφωμένες προτιμήσεις των τουριστών – καταναλωτών.

Στα επόμενα κεφάλαια, παρουσιάζεται αναλυτικότερα η τουριστική – τοπική- ανάπτυξη της Κω και ειδικότερα στο Δ. Δικαίου καθώς και οι τρόποι παρέμβασης για τη βελτίωση αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.0 ΤΟ ΚΥΡΙΑΡΧΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

Είναι κοινή πεποίθηση ότι ο τουρισμός αποτελεί για την εθνική οικονομία τον δυναμικότερο εξελισσόμενο κλάδο. Η Ελλάδα, όπως καταγράφει ο παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ,βρίσκεται στη 15^η θέση κατάταξης ως τουριστικός προορισμός. Τα έτη 2002 και 2003 βρισκόταν στη 13^η θέση και το 2004 στη 16^η θέση από πλευράς αφίξεων. Η θέση αυτή με μικρές διακυμάνσεις προς τα πάνω ή προς τα κάτω, δείχνει να έχει σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια, επιδεικνύοντας μεγάλη ανθεκτικότητα στους κλυδωνισμούς του έντονου ανταγωνισμού που αναπτύσσεται διεθνώς . Η σταθερότητα αυτή οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι τα παραδοσιακά συστατικά του ελληνικού τουρισμού (ήλιος, θάλασσα, άνθρωποι), ανεξαρτήτως από την γήρανση που έχουν αρχίσει να εμφανίζουν, παραμένουν κυρίαρχα κριτήρια των επιλογών των ξένων (Νικιτιάδης,2007).

Για το έτος 2005 το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και τουρισμού προέβλεψε ότι ο τομέας του τουρισμού στην Ελλάδα, αμέσως ή εμμέσως ,θα απασχολούσε 750.000 άτομα, συμβάλλοντας έτσι στη συνολική απασχόληση σε ποσοστό 18,2% , ενώ οι εισροές συναλλάγματος θα ισοδυναμούσαν με το 40% περίπου των εξαγωγών μας .Ο ένας δηλαδή στους πέντε εργαζόμενους απασχολείται αμέσως ή εμμέσως από τον τουρισμό. Ταυτοχρόνως , χωρίς να είναι δυνατόν να υπολογιστεί επακριβώς, θεωρείται σχεδόν βέβαιο ότι η τουριστική οικονομία της χώρας συμβάλλει σε ποσοστό περίπου 18% στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Μόνο το έτος 2005 οι αφίξεις ξένων στην χώρα μας πλησίασαν τα 13 εκατομμύρια, ενώ οι διανυκτερεύσεις ξεπέρασαν τα 170 εκατομμύρια.

Ο τουρισμός στην χώρα μας αναπτύχθηκε αρχικά από το 1950, ως παραθεριστικός, περιηγητικός και πολιτιστικός. Το τουριστικό προϊόν εμπλουτίστηκε σταδιακά κατά τις δεκαετίες του '60 κ του 70' με την δημιουργία συμπληρωματικών έργων υποδομής όπως ορεινά καταφύγια, υδροθεραπευτήρια, εγκαταστάσεις ελλιμενισμού και ανεφοδιασμού θαλαμηγών σκαφών ,κλπ

προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη ορεινού θαλάσσιου και θεραπευτικού τουρισμού. Όμως, παρά τις σποραδικές απόπειρες εμπλουτισμού του ελληνικού τουριστικού προϊόντος από τον δημόσιο τομέα με την δημιουργία έργων συμπληρωματικής υποδομής, το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του ελληνικού τουρισμού υπήρξε η προώθηση του μαζικού τουρισμού, χαμηλής συναλλαγματικής απόδοσης. Το γεγονός αποσυνδέεται στενά τόσο με το γενικότερο ζήτημα της χαμηλής ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών όσο και την υστέρηση σε έργα γενικής και ειδικής υποδομής (ΕΟΤ,2001).

Το πρότυπο του μαζικού τουρισμού κυριαρχεί στον παγκόσμιο τουρισμό καθώς και στην Ελλάδα μετά το 1970, και ευθύνεται για την ανάπτυξη πολλών περιοχών και κρατών διεθνώς. Βασικά χαρακτηριστικά του είναι: α) οι εκτεταμένες και οργανωμένες υποδομές και υπηρεσίες που προσφέρει, β) η καθοριστική παρουσία του προτύπου στην παραγωγική δομή της περιοχής που έχει ως αποτέλεσμα, το σύνολο των υπόλοιπων κλάδων να εξαρτώνται σταδιακά από τον τουρισμό, γ) οι συχνά δυσμενείς επιπτώσεις της ανάπτυξης του στην τοπική κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον (Κοκκώσης και Τσάρτας, 1999 /86).

Καθοριστικός σε αυτήν την διαδικασία υπήρξε ο ρόλος των οργανωτών ταξιδιών (tour operators) και όλης της παράπλευρης σε αυτούς «βιομηχανίας», καθώς επιδίωξη τους ήταν το γρήγορο και εύκολο κέρδος και ήταν φυσικό να στραφούν σε συγκεκριμένες περιοχές επιδιώκοντας κοντά στην σημαντική μείωση του κόστους και την σημαντική αύξηση της δύναμης τους μέσα από την προώθηση αυτών των περιοχών και την αποστολή σημαντικού αριθμού τουριστών προς αυτές. (Σπιλάνης, 2000)

Μια άλλη αιτία που συνέβαλε στην καθιέρωση αυτού του προτύπου είναι η εποχικότητα της ζήτησης με αιχμή (ανάλογα με την τουριστική περίοδο)το καλοκαίρι ή τον χειμώνα. Στην Ελλάδα το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα οξυμμένο καθώς με τα στοιχεία του ΣΕΤΕ (2003) το διάστημα Ιούλιος-Σεπτέμβριος πραγματοποιείται το 51% περίπου των αφίξεων , ενώ το διάστημα Ιανουάριος –Μάρτιος το ποσοστό αφίξεων ανέρχεται στο 5,8% , Απρίλιο-Ιούνιο στο 30,0% και τον Οκτώβριο-Δεκέμβριο στο 12,6%. Η εποχικότητα οφείλεται σε

θεσμικούς λόγους και στην αναπόφευκτη σύνδεση του χρόνου των διακοπών την περίοδο του καλοκαιριού.

Επίσης ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του μαζικού τουρισμού είναι το «τουριστικό πακέτο» (διαμονή με ημιδιατροφή) των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, που αποτελεί το προσφερόμενο και διαπραγματευόμενο στην διεθνή τουριστική αγορά τουριστικό μας προϊόν, ενώ αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 1/3 της δαπάνης του επισκέπτη στον τόπο προορισμού, επωμίζεται όλο το βάρος της διατήρησης του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος σε ανταγωνιστικά επίπεδα . Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Ελληνικός τουρισμός εξαρτάται άμεσα από την τιμολογιακή πολιτική των ξενοδοχείων , από τη δυνατότητα που έχουν να προσφέρουν τομές αποδεκτές από την διεθνή τουριστική ζήτηση, όπως εκφράζεται μέσα από τους οργανωτές ταξιδιών (Tour operators). (Λογοθέτης,2004).

Τα ανησυχητικά φαινόμενα που προβληματίζουν τους φορείς που ασχολούνται τον τουρισμό στην Ελλάδα είναι: α) η μαζικοποίηση του τουρισμού που σε πολλούς προορισμούς ξεπέρασε τα όρια της αντοχής τους, β) η συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου, σε σημείο που γίνεται λόγος για «αυγουστιάτικο τουρισμό», γ) η συνεχής μειούμενη κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη, που από χρόνο σε χρόνο όπως αποδεικνύεται από τις συγκρίσεις σε σταθερές τιμές) ο περιορισμός της απασχόλησης και η μείωση της αποδοτικότητας των τουριστικών επιχειρήσεων. Επίσης η ένταση των περιβαλλοντολογικών προβλημάτων, που απειλεί με υποβάθμιση πολλούς προορισμούς.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι αρμόδιοι φορείς του τουρισμού προσπαθούν να εξουδετερώσουν τις αδυναμίες του μαζικού τουρισμού με την προώθηση νέων μορφών τουρισμού , που αντέχουν περισσότερο στις μεταβολές της διεθνούς συγκυρίας , που προβάλουν και αξιοποιούν την κληρονομία μας, που διερευνούν την τουριστική περίοδο , που προστατεύουν το περιβάλλον σε μια σχέση αειφόρου ανάπτυξης . Οι νέες αυτές εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην Ελλάδα όπως Φυσιολατρικός τουρισμός, Ορεινός , Πολιτιστικός , Περιπέτειας , Αγροτουριστικός , Ιαματικός, Υγείας ,κ.α. συνδέονται στενά με την αναπτυσσομένη τάση προς τον «Τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων»,

που περιλαμβάνει τους τουρίστες που έχουν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, το οποίο λειτουργεί ως κίνητρο κατά τη διάρκεια της παραμονής των τουριστών και δίνει το όνομα του στην ειδική αυτή μορφή τουρισμού (Βελισαρίου,2000).

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να διευκρινίσουμε ότι οι μορφές αυτές δεν θα υποκαταστήσουν το σημερινό μαζικό τουρισμό που κυριαρχεί στη χώρα μας αλλά θα τον πλαισιώνουν, θα τον βελτιώνουν και μακρόχρονα ίσως αντικαταστήσουν ένα τμήμα του. Ακόμη πρέπει να τονίσουμε ότι η ανάπτυξη αυτών των ειδικών μορφών τουρισμού θα είναι μια δύσκολη και χρονοβόρα διαδικασία, που απαιτεί προγραμματισμό, μεθοδικότητα και προπάντων σημαντικές επενδύσεις σε έργα υποδομής και αναδομής .Ο ελληνικός τουρισμός πρέπει δηλαδή να εξελιχθεί σταδιακά και χωρίς κλυδωνισμούς από μαζικό σε επιλεκτικό και πολυμορφικό, προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα του καταναλωτή, έτσι ώστε να περιοριστεί η δυνατότητα υποκατάστασης της Ελλάδας από άλλους προορισμούς, με την ανάδειξη της μοναδικότητας των πόρων της. Ο τουρισμός στο σύνολο του στη χώρα μας είναι ανάγκη αδήριτη να αποκτήσει τα στοιχεία της μοναδικότητας του. Πρέπει να αποκτήσει την ιδιαίτερη ταυτότητα του ενσωματώνοντας τις υλικές και τις άυλες αξίες του χώρου του. Ο ελληνικός τουρισμός με τέτοια στοιχεία θα αναβαθμιστεί ποιοτικά ,θα γίνει διακριτός, ελκυστικός, επιζητούμενος και ισχυρός προορισμός.

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΤΗΣ ΚΩ.

Η Κως, το νησί του Ιπποκράτη, του πατέρα της ιατρικής, είναι από τα κυριότερα νησιά του Δωδεκανησιακού συμπλέγματος, που απλώνεται στο ΝΑ αιγαίο, ανάμεσα στην μικρά Ασία και την Κρήτη. Είναι το δεύτερο σε έκταση - 290,29 τετραγωνικά χιλιόμετρα - νησί της Δωδεκανήσου μετά τη Ρόδο και ίση σχεδόν με την Κάρπαθο. Έχει πληθυσμό 30.947 κατοίκους (απογραφή 2001). Πρωτεύουσα του νησιού είναι η Κως, όπου είναι το κύριο λιμάνι του νησιού, το οποίο απέχει από τον Πειραιά 200 ναυτικά μίλια. Υπάρχουν πέντε άλλα χωριά, το Ασφενδιού, το Πυλί, η Αντιμάχεια, η Καρδάμαινα και η Κέφαλος. Έχει ευνοηθεί από ήπιο κλίμα και εύφορη αγροτική γη, γεγονός που την κατέστησε

σημαντικό κεντρο οικισμών από τα προϊστορικά χρόνια, όπως αποδεικνύεται από τα αρχαία διαφόρων εποχών που υπάρχουν στο νησί.

Η ιστορία της Κω παρουσιάζει ομοιογένεια με την ιστορία των Δωδεκανήσων και συνδέεται οργανικά με την ιστορία των απέναντι μικρασιάτικων παραλιών, της Κρήτης και των νησιών του Αιγαίου. Καθώς συμβαίνει με τις περισσότερες ελληνικές πόλεις και τοποθεσίες, οι ρίζες της ιστορίας της ΚΩ βρίσκονται στην μυθολογία. Μια αναφορά ως προς τους προϊστορικούς κατοίκους του νησιού υπάρχει στην «Ιλιάδα» του Ομήρου και σχετίζεται με την ιστορία του Ηρακλή, του γνωστού ηρώα της μυθολογίας. Σύμφωνα μ' αυτήν την ιστορία, ο Ηρακλής ήταν υιός του Δια και της θνητής Αλκμήνης, που ο Δίας ξεγέλασε με το να μεταμορφωθεί ως ο σύζυγος της. Η Θεά Ήρα, σύζυγος του Δια, εξαναγκάστηκε από τον Δια να θηλάσει το νεογέννητο μωρό. Αυτό εξόργισε την Ήρα και όταν ο Ηρακλής μεγάλωσε και απέκτησε δικά του παιδιά, έστειλε την μανία της επάνω του, με αποτέλεσμα να πεθάνουν όλα τα παιδιά του. Περίλυπος ο Ηρακλής ζήτησε τον χρησμό του μαντείου των Δελφών. Ο χρησμός τον έστειλε να περιπλανηθεί σε ολόκληρο τον κόσμο. Ύστερα από πολλά χρόνια περιπλάνησης – με κινδύνους που αντιμετώπισε και με μάχες που έδωσε για την ζωή του – έφτασε στην Κω. Εκεί νυμφεύτηκε την Χαλκιόπη αδελφή του βασιλιά Χάλκωνα, και απέκτησε καινούρια οικογένεια. Ο όμηρος επίσης αναφέρει ότι η Κως, μαζί με άλλα κοντινά νησιά, είχε στείλει τριάντα μεγάλα καράβια για να βοηθήσουν τους Έλληνες στον Τρωικό Πόλεμο. Τα καράβια αυτά είχαν την αρχηγία των Κώων αδελφών Φειδίππου και Αντιφώντος που ήταν παιδιά του Θεσσαλού και εγγόνια του Ηρακλή (Διεθνές Ιπποκράτειο Ίδρυμα Κω, 1988).

Το νησί κατοικήθηκε τουλάχιστον από την πρώιμη εποχή του χαλκού (2900-2100 πχ) όπως μαρτυρούν οι προϊστορικοί τάφοι και τα ευρήματα στις περιοχές Ασκλούπη και σπηλιά της Άσπρης πέτρας Πελασγοί, Κάρες και Λέλεγες ήταν οι πρώτοι κάτοικοι, όπως και θα περάσουν και από την Κω, Φοίνικες και Αχαιοί. Επίσης στο νησί βρίσκουμε λείψανα της μυκηναϊκής περιόδου ή της ύστερης εποχής του χαλκού (1600-1150π.χ). Κάρις και Μερόπης είναι τα πανάρχαια

ονόματα της Κω. 'Νυμφαία' επίσης την αποκαλούσε ο Ηλιίνιος . τον 1ο και 2ο αιώνα π.Χ., η Κως μαζί με τις πόλεις Κνίδου Αλικαρνασσού, Ιαλυσό, Κάμειρο και Λίνδο, αποτέλεσε την δωρική Εξάπολη.

Το 500π.Χ κατακτήθηκε από τους Πέρσες από τους οποίους ελευθερώθηκε το 479 π.Χ. και έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τον 4^ο αιώνα π.Χ. κυρίως ύστερα από την εγκαθίδρυση της νέας πόλης της Κω (366π.χ) στην Β.Α ακτή του νησιού, στην θέση της σημερινής πρωτεύουσας. Στην Κω δημιουργήθηκαν και άνθισαν πόλεις σε όλες τις ιστορικές περιόδους από την εποχή του Τρωικού πολέμου μέχρι τα μετακλασικά και ελληνοιστικά χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των διαδοχών του και τις περιόδους, των αυτοκρατοριών της Ρώμης και του Βυζαντίου (Χατζηβασιλείου,1999).

Στην Κω γεννήθηκε ο πατέρας της Ιατρικής Ιπποκράτης (460-357 π.χ.) ,ο κορυφαίος ανάμεσα στους ιερούργους της επιστήμης και της φιλοσοφίας που ανέδειξε το νησί, ιεροφάντης και μύστης της πιο ζωντανής και ανθρωπιστικής θρησκείας, θεμελιωτής και αναμορφωτής της «πασέων τεχνών επιφανέστατης ιατρικής τέχνης». Πήρε στα χέρια του την ιατρική σχολή της Κω και άρχισε να διδάσκει στους νέους που είχαν την έφεση και την ικανότητα να σπουδάσουν. Ερεύνησε την ιατρική των ιερέων τοθ ασκληπιείου της Κω, παρακολούθησε την ιατρική των μάγων και των πρακτικών γιατρών, εφάρμοσε νέες θεραπευτικές μεθόδους και διακήρυξε το νέο του «πιστεύω».

Επίσης ο Ιπποκράτης θεωρείται ο πατέρας της υδροθεραπείας, καθόρισε τις παθήσεις για τις οποίες ενδεικνυόταν η χρήση των ιαματικών νερών .ασχολήθηκε πολύ με τα διάφορα φυσικά νερά που τα διέκρινε σε ελώδη(εννοώντας τα νερά που υπάρχουν στα έλη και στις λίμνες),σε όμβρια που σχηματίζονται από την βροχή και σε εκείνα που αναβλύζουν από τα πετρώματα, δηλαδή τα μεταλλικά .αυτά λέει αναβλύζουν θερμά και περιέχουν σίδηρο χαλκό, αργυρό, χρυσό, θείο και αλλά μεταλλικά στοιχεία (Σαρακιωτης,2005).

Το νησί κατακτήθηκε από τον Μέγα Αλέξανδρο το 366 π.Χ. Στα χρόνια της ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το νησί παρήκμασε, αλλά γνώρισε νέα ακμή στους

ρυσαντινους χρονους .Ληλατήθηκε από τους Σαρακηνούς (11^ο αι.)πέρασε στους Γενοβέζους, τους Ενετούς και το 1315 στους Ιππότες του τάγματος του αγίου Ιωάννη. Το 1523 κατακτήθηκε από τους Τούρκους όπου γνώρισε όλη τη σκληρότητα και τον καταναγκασμό 1912 το νησί περιήλθε στους Ιταλούς. Ο λαός της Κω υποδέχτηκε τους Ιταλούς σαν απελευθερωτές, στον αγώνα εναντίον των τούρκων ο ελληνικός πληθυσμός βοήθουσε τις Ιταλικές δυνάμεις, προσδοκώντας καλύτερες μέρες . Κατηγορηματική, άλλωστε, ήταν η δήλωση της Ιταλικής Κυβέρνησης ότι η κατοχή των νησιών θα ήταν προσωρινή και θα είχε αυστηρά στρατιωτικό χαρακτήρα, με σκοπό να εκβιάσει σε συνθηκολόγηση την Τουρκία. Μετά την συνθήκη της Λωζάνης εδραιώνεται πλήρης ιταλική κυριαρχία στα Δωδεκάνησα και οι κάτοικοι των νησιών αυτών θεωρήθηκαν Ιταλοί πολίτες με ιδιότυπη υπηκοότητα.

Στις 3 Οκτώβριου 1943 κατελήφθη από τα Γερμανικά στρατεύματα. Με την επικράτηση των Γερμανών στην Κω μια καινούρια περίοδος τρομοκρατίας και βαρβαρότητας αρχίζει. Παρά τις προσπάθειες όμως των γερμανών να τρομοκρατήσουν τον ντόπιο πληθυσμό για να αποτρέψουν τυχόν αντίσταση στις 9 Μαΐου του 1945 χάνουν την κυριαρχία τους στο νησί και περνά στα χέρια των Άγγλων. Από την ημέρα εκείνη αγγλική στρατιωτική διοίκηση εγκαθίσταται προσωρινά στα Δωδεκάνησα, για να κυβερνήσει με εντολή των συμμάχων μέχρι την οριστική απόφαση του Συμβουλίου Ειρήνης. Στις 7 Μαρτίου 1948 πραγματοποιείται επιτέλους η ενσωμάτωση με την Ελλάδα.

Το νησί της Κω επίσης πληγώθηκε από σεισμούς κατά τα έτη 142,469,554,και 1933.Στις 23 Απριλίου του 1933 ο μεγάλος σεισμός μεγέθους 6,6 ρίχτερ ήταν τεκτονικός και κατέστρεψε όλη την χώρα της Κω. Την συγκλονιστική καταστροφή ακλούθησαν οι κατεδαφίσεις των ερειπωμένων σπιτιών, ακόμα κι εκείνων που βρίσκονταν σε καλή κατάσταση, για να αρχίσει η οικοδομή της νέας σημερινής πόλης από τους Ιταλούς που ολοκληρώθηκε στο τέλος σχεδόν του 1936.

2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΚΩ

Το νησί της Κω ανήκει στα Δωδεκάνησα .Τα Δωδεκάνησα δεν είναι δώδεκα όπως θα πίστευε κανείς από την ονομασία τους αλλά είκοσι. Βρίσκεται νότια της Καλύμνου και βόρεια της Νισύρου. Απέχει περίπου 4 μίλια από την ανατολή και έχει έκταση 290τ.χμ με εύφορη γη, πλούσια βλάστηση και άφθονα νερά που ευνοούν την παραγωγή γεωργικών προϊόντων.

Γενικά το νησί έχει προσφέρει αξιοζήλευτες φυσικές καλλονές άφθονα δροσερά νερά, πυκνή βλάστηση, σημαντικότετους αρχαιολογικούς χώρους που ζωντανεύουν μνήμες από τον αδιάκοπο πολιτισμό έξι χιλιάδων χρόνων .Έχει συνδυάσει τα στοιχεία της παράδοσης με το σήμερα και έχει αναπτύξει τα χαρακτηριστικά των εξελιγμένων σύγχρονων κοσμοπολίτικων παραθεριστικών κέντρων.

Για την οικονομία του νησιού της Κω μέχρι σήμερα, έχουν καταγραφεί και ισχύουν τα ακόλουθα :

Γεωργία. Από τους αρχαιότετους χρόνους μέχρι και τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, μοναδική σχεδόν δραστηριότητα των κατοίκων ήταν η γεωργία και η ποιμενική κτηνοτροφία, λόγω των ευνοϊκών γεωφυσικών στοιχείων του νησιού, εύφορη γη ,πλούσια βλάστηση και άφθονα νερά. Ειδικότερα το νησί παράγει σιτάρι, από το οποίο οι χωρικοί φτιάχνουν το ‘πνιγούρι ’ή τον ‘καταστατό’ και τον τραχανά’, κριθάρι, καλαμπόκι, βρώμη, όσπρια,(φασόλια, φακή, κουκιά, ρεβίθια, αρακά κ.α.). Ξεχωριστή θέση από πλευράς ποσότητας και ποιότητας στην παράγωγη έχει η ντομάτα, που έρχεται πρώτη στις εξαγωγές, η Κως φημίζεται για το γλυκό ντοματάκι που θεωρείται το παραδοσιακό της γλυκό. Η εντυπωσιακή παραγωγή ντομάτας και σταφυλιών είχε οδηγήσει την ΑΤΕ στη ίδρυση το 1954 εργοστασίου παραγωγής τοματοπολτού (ΑΒΙΚΟ) και την ενεργοποίηση, μέσω συνεταιριστικής οργάνωσης, παλαιού οινοποιείου (VINCO) που παρήγε τα περίφημα κρασιά «Θεόκριτος», «Απελλής» για να στηρίζει τους παραγωγούς. Η τοματοπαραγωγή την εποχή αυτή είχε φτάσει μεταξύ 25.000 και 30.000.Κανένα από όλα αυτά τα εργοστάσια δεν υπάρχει

σημερα, τα εξαφανισε ο μετασχηματισμός της αγροτικής οικονομίας του νησιού σε τουριστική. Μοναδική εξαίρεση τα δυο συνεταιριστικά εργοστάσια που διασώθηκαν για να περάσουν στην δικαιοδοσία της «βιομηχανικής αρχαιολογίας»(Λογοθέτης 2004/158).Σημαντική επίσης είναι και η παραγωγή λαδιού στο νησί. Μεγάλη αυτάρκεια παρουσιάζεται και στον τομέα των φρούτων. Τα αμπέλια της Κω, αν και η σημερινή τους απόδοση μειώθηκε σε σύγκριση με το παρελθόν, εξακολουθούν να τροφοδοτούν τα ιδιωτικά οινοποιητικά εργοστάσια που λειτουργούν στο νησί με εκλεκτής ποιότητας σταφύλια, όπως ροζακί, μοσχάτο, σουλτανίνα ή «άκουννο» δηλαδή χωρίς κουκούτσι (Χατζηβασιλείου,1990/29).

Κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία εμφανίζεται στο νησί είτε σαν ποιμενική, είτε σαν οικόσιτη. Η ποιμενική έχει αρχαία παράδοση, με εικόνες ζωής, όπως τις περιγράφει ο Θεόφιτος στο Ζ' Ειδύλλιο τούτα «Θαλύσια». Τα γιδοπρόβατα είναι τα μοναδικά ζώα της ποιμενικής στην Κω. Προσπάθεια καταβάλλεται και για την ανάπτυξη της χοιροτροφίας σε πρότυπα εργοστάσια. Από πλευράς οικόσιτης κτηνοτροφίας κάθε σχεδόν αγροτική οικογένεια διατηρεί τις γίδες και τις προβατίνες της. Παρατηρείται επίσης επίδοση και στη συστηματική πτηνοτροφία, που επάρκεια αυγών και πουλερικών στην αγορά.

Δασικός και θηραματικός πλούτος –Αλιεία. Το νησί προσφέρεται και έχει ανάγκη αύξησης της δασικής βλάστησης με αναδασώσεις . Μέχρι σήμερα καμία εκμετάλλευση των δασών αυτών δεν γίνεται, ούτε είναι δυνατή η παραγωγή δασικών προϊόντων ,γιατί τα δένδρα είναι ακόμα νεαρής ηλικίας .Οι αναδασώσεις που έγιναν μέχρι σήμερα έχουν κατά κύριο λόγο προστατευτικό χαρακτήρα υδρονομικής μορφής και κατά δεύτερο λόγο υγιεινό, εξωραϊστικό, τουριστικό κλπ .Τα δένδρα που απαρτίζουν τα δάση της Κω είναι πεύκο, το κυπαρίσσι, η βελανιδιά ,το πρινάρι, η σκίνος και η αγριοχαρουπιά.

Το νησί προσφέρεται και για την ανάπτυξη τόσο των ενδημικών των ενδημικών θηραμάτων όσο και της πέρδικας της ορεινής, του λαγού και του αγριοκούνελου ,όσο και των αποδημητικών, όπως των ορτυκιών, των τρυγονιών και της μεκιάτσας.

Από πλευράς αλιείας στην Κω ξεχωρίζει η παράκτια γιατί αλιευτικά πλωτά μεγάλης αλιείας δεν υπάρχουν . Η αλιευμένη ποσότητα διατίθεται στην τοπική αγορά, ενώ ένα μέρος της διοχετεύεται στην Αθήνα.

Εμπόριο, βιομηχανία, τουρισμός . Η Κως θεωρείται ένα από τα βασικά εμπορικά κέντρα της Δωδεκανήσου. Το εμπόριο της αναφέρεται στην εσωτερική διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και των άλλων ειδών διατροφής, στην εξαγωγή ορισμένων προϊόντων όπως κρασιά, τοπικά είδη λαϊκής τέχνης, ντομάτες καρπούζια, πεπόνια σταφύλια, κ.α. κάνει μέχρι και εισαγωγές από το εξωτερικό. Η διακίνηση γίνεται με πετρελαιοκίνητα σκάφη και από μικροεμπόρους.

Η δραστηριότητα, γενικά, του δευτερογενούς τομέα της παραγωγής στην Κω εντοπίζεται κυρίως στο χώρο της βιοτεχνίας, εξαιτίας της μικρής δυναμικότητας των μεταποιητικών μονάδων. Υπάρχουν όμως και γεωργικές βιομηχανίες, όπως ελαιουργεία, οινοποιία, παστερίωσης γάλακτος, αεριούχων ποτών και αναμεικτήρια ζωοτροφών, επίσης λειτουργούν και ναυπηγεία όπου επισκευάζονται πλοία μεγάλου εκτοπίσματος και ναυπηγούνται μικρά σκάφη.

Η ύφεση στο γεωργικό τομέα έφερε την άνθιση στον τουρισμό. Από τα μέσα της δεκαετίας του 70 έγινε φανερό ότι το μέλλον της Κω ήταν ο τουρισμός και μάλιστα ο διεθνής τουρισμός. Το ιστορικό παρελθόν του νησιού, οι φυσικές ομορφιές , οι εκτεταμένες παραλίες και το πολιτιστικό υπόβαθρο, προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των οργανωτών ταξιδιών, οι οποίοι κατέστησαν την Κω ένα πιο δημοφιλείς προορισμούς της ανατολικής Μεσογείου. Από το 1982 που άρχισαν να εφαρμόζονται τα αναπτυξιακά κίνητρα επωφελήθηκαν οι επιχειρηματίες της Κω αλλά και οι Κώοι της διασποράς και δημιουργήθηκαν νέα ξενοδοχεία στην πόλη και στις παραλίες της Λάμπης, του Αγίου Φωκά και της Καρδάμαινας. Από 52 ξενοδοχεία με 4.262 κλίνες που διέθετε η Κως το 1980, έγιναν 151 με 13.314 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Οι αφίξεις στο νησί το 1980 ήταν 86.950 και το 1999 ετος αιχμής έφτασαν σε 524.818. Σήμερα η Κως συγκαταλέγεται ανάμεσα στους 4 σημαντικότερους διεθνής τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας(Λογοθετης,2004-160).

1110 συγκεκριμένα, στην Πόλη της Κω συναντά κάνεις πολλά ιστορικά κτήρια και αξιοθέατα που συνοπτικά παρουσιάζουμε παρακάτω:

- **Το Κάστρο της Νεραντζιάς** : κτίστηκε από τους Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη, στις αρχές του 15^{ου} αιώνα μ, με υλικό από τα αρχαία κτήρια. Αποτελεί εξαιρετο δείγμα της οχυρωματικής αρχιτεκτονικής της περιόδου .Με το Ιπποτικό κάστρο του Αγίου Πέτρου έλεγχε το στενό θαλάσσιο πέρασμα μεταξύ αρχαίας Αλικαρνασσού και Κω. Λόγω της στρατιωτικής θέσης οι Οθωμανοί προσπάθησαν πολλές φορές να το καταλάβουν και τελικά πέρασε στα χέρια τους το 1522.

- **Ιπποτική Οικία του Κομεντόρη**: Κτίστηκε το 1514 από τον Κομεντόρη της Κω και πρόκειται για το μοναδικό σωζόμενο κτίσμα της Ιπποτικής περιόδου στην Κω.

- **Ο Πλάτανος του Ιπποκράτη** :Πλάτανος ο αιωνόβιος που σύμφωνα με την παράδοση ,στην σκιά του δίδασκε ο Ιπποκράτης με τους μαθητές του.

- **Συνοικία του λιμένος- αρχαία αγορά** :ένας από τους μεγαλύτερους αρχαιολογικούς χώρους με κτίσματα που χρονολογούνται από τους ελληνοιστικούς ως τους μεσαιωνικούς.

- **Βωμός του Διονύσου** : Ναός δωρικού ρυθμού και ελληνοιστικός βωμός αφιερωμένος στον Διόνυσο.

- **Ρωμαϊκή Οικία (casa romana)**:Μεγάλη αναστηλωμένη έπαυλη του 3^{ου} αιώνα ,κτισμένη πάνω στα ερείπια μιας προγενέστερης της ελληνοιστικής περιόδου, και στολισμένη με ψηφιδωτά δάπεδα και τοιχογραφίες . χαρακτηριστικό δείγμα της πολυτελείας της ρωμαϊκής Κω.

- **Ρωμαϊκό Ωδείο** : Χώρος μουσικών εκδηλώσεων και διαγωνισμών προς τιμήν του Ασκληπιού, κατά την ρωμαϊκή περίοδο.

- **Παλιά πόλη** : Τμήμα της παλιάς πόλης της Κω , που σώθηκε απο τον καταστρεπτικό σεισμό 1933. Σήμερα στα στενά σοκάκια της παλιάς πόλης λειτουργούν εμπορικά καταστήματα ,καφέ και εστιατόρια.

- **Κτηριακό συγκρότημα 'Πανελλήνιον'** : Σχεδιάστηκε το 1933 και κατασκευάστηκε το 1935.Στεγαζε γραφεία του ιταλικού φασιστικού κόμματος διπλά στον χώρο του κινηματογράφου – θεάτρου. Η θέση του στο κέντρο της πόλης και η χαρακτηριστική αρχιτεκτονική (φασιστικό και διεθνές στυλ) ενίσχυαν το ρόλο της τότε χρήσης του : προσηλυτισμός μέσα από τον έλεγχο των ΜΜΕ της εποχής .

- **Δημοτική Αγορά**: Σχεδιάστηκε το 1933 και κτίστηκε το 1935 κατά απομίμηση των Ιταλικών αποικιών της Β. Αφρικής. Στυλ αραμπέσκ στις λεπτομέρειες κυρίως .Χώρος εμπορίου λαχανικών και φρούτων μέχρι σήμερα.

- **Αρχαιολογικό μουσείο** :εδώ μπορεί να ανακαλύψει ο επισκέπτης μας, την έκθεση από αγάλματα της ελληνιστικής περιόδου και ρωμαϊκής και το ψηφιδωτό δάπεδο που απεικονίζεται η έλευση του Ασκληπιού στο νησί, τον οποίο υποδέχεται ο Ιπποκράτης.

- **Δυτικός Αρχαιολογικός χώρος**: Στις ανασκαφές βρεθήκαν η κεντρική οδός που οδηγούσε στην ύπαιθρο (Decomanus maximus) και η οδός προς το λιμάνι(Cardo) .Από τα πιο σημαντικά κτίρια είναι η ρωμαϊκή έπαυλη με το ψηφιδωτό «Η Αρπαγή της Ευρώπης» ,οι θέρμες, η Στοά του γυμνασίου, το Νυμφαίο, το κτίριο με το ψηφιδωτό της κρίσης του Πάριδος και δυο παλαιοχριστιανικές βασιλικές.

- **Το Ασκληπιείο**: Το Ασκληπιείο βρίσκεται περίπου 3,5 Χλμ. από την πόλη της ΚΩ. Από την αρχαιότητα ,αποτελεί το διασημότερο μνημείο της Κω. Εδώ αναπτύχτηκε η ιατρική ως επιστήμη, από τον Ιπποκράτη και την Ιατρική σχολή που αυτός ίδρυσε. Ο ναός απέκτησε διεθνή φήμη, ιδιαίτερα μετά το 242π.Χ,οποτε και αναγνωρίστηκε η ασυλία, η προστασία του δηλαδή από τις πολεμικές ενέργειες .Φαίνεται πως μέχρι και την ελληνιστική περίοδο τηρήθηκε η παραδοσιακή θεραπεία , με την θαυματουργή εμφάνιση του θεού στα όνειρα

των ασυεων, ο ποιος και υποδεικνυε την θεραπεια τους κατα την εγκοιμηση τους σε ειδικo χωρο του ιερου, ενω αργoτερα υπηρχαν και επαγγελματιες γιατροι, που θεραπευαν τους πιστουσ με επιστημονικεσ μεθοδουσ. Ο χωρος διαιρειται σε τρια τμηματα :Στο πρωτο βρισκονται ο προναοσ , ερειπια θερμοων και στοεσ. Στο δευτερο βρισκονται ο αρχαιοτεροσ ναοσ του Ασκληπιου (3^{οσ} αιωνασ π.Χ),ο βωμοσ του Ασκληπιου η του κυπαρισσιου Απολλωνα(4^{οσ} αιωνασ π.Χ) και τα ερειπια ενοσ ναου αφιερωμενου στον Απολλωνα(2^{οσ} αιωνασ π.Χ) με επιτα αναπαλαιωμενουσ κιονεσ .Τελοσ, στο τριτο τμημα βρισκονται ο μεγαλοσ ναοσ του Ασκληπιου(2^{οσ} αιωνασ π.Χ) και τα ερειπια μιασ ελληνιστικησ στοασ. (πηγη: Δημοτικόσ Οργανισμός Τουρισμού Δήμου ΚΩ)

Κοντά στην πόλη της Κω συναντά κανείς την Λάμπη , τον υδροβιότοπο στο Ψαλίδι καθώς και τα Θερμά. Περιοχές με σημαντική επισκεψιμότητα ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

✓ **Λάμπη:** Η Λάμπη με το σύγχρονο όνομα ‘Νέα Αλικαρνασός’, βρίσκεται 4 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης της Κω. Είναι ανεπτυγμένη τουριστικά με πολλά ξενοδοχεία. Καθώς η περιοχή είναι επίπεδη είναι ιδανική για ποδηλασία μέχρι το θέρετρο Τιγκάκι. Είναι επίσης αγαπημένος προορισμός για όσους προτιμούν τα πατίνια.

✓ **Υδροβιότοπος στο Ψαλίδι:** είναι ιδανικός για εξερευνήσεις και χαλάρωση με τις ομορφιές της φύσης. Σπάνια είδη πουλιών βρίσκουν καταφύγιο στην πλούσια πανίδα της περιοχής, ενώ οι πανέμορφες παράλιες του ψαλιδιού είναι το σωστό μέρος για όσους αναζητούν ηρεμία.

✓ **Θερμά:** τα Θερμά βρίσκονται 8 χλμ. μετά το Ψαλίδι, και είναι τα λουτρά της Κω. Πλούσια σε θείο και ευεργετικά για την υγεία και την ευεξία. Τα θερμά απομονωμένα ανάμεσα στους βράχους και την θάλασσα, αποτελούνε έναν αληθινό θησαυρό, κρυμμένο από τον υπόλοιπο κόσμο.

Δυο επίσης αξιόλογα έργα που διευκολύνουν τον επισκέπτη τουρίστα, ως προς την προσβασιμότητα του στο νησί είναι: η Μαρίνα και το διεθνές αεροδρόμιο ‘ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ’.

Η Κως είναι υπερήφανη για την *Μαρίνα* της ,της οποιας οι εγκαταστάσεις και οι υπηρεσίες έχουν μετατρέψει το νησί σε ένα από τα σημαντικότερα ιστιοπλοϊκά και ταξιδιωτικά σταυροδρόμια της μεσογείου .

Βρίσκεται ένα μίλι από νοτιοανατολικά του παλαιού λιμένα της Κω και διαθέτει σήμερα 250 αγκυροβόλια με παροχή νερού και ηλεκτρικού ρεύματος, 220 & 380 από 16 έως 125 Amp,τηλεφωνική σύνδεση, και δορυφορική τηλεόραση. Οι εγκαταστάσεις της Μαρίνας επιβλέπονται από φύλακες όλο το 24ωρο.ολοκληρη η περιοχή καλύπτεται από κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης. Όλες οι προβλήτες διαθέτουν πυροσβεστικούς σταθμούς , με πυροσβεστήρες, σύστημα συναγερμού, πυροσβεστικές αντλίες με παροχή γλυκού και θαλασσινού νερού. Οι προβλήτες διαθέτουν επίσης ,σταθμούς πρώτων βοηθειών, σωσίβια, τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης και σκάλες διάσωσης.

Το **Διεθνές Αεροδρόμιο Κω** βρίσκεται 26χμ. από τη Χώρα της Κω. Από το αεροδρόμιο εκτελούνται συχνές πτήσεις από και προς την Αθήνα με διάρκεια πτήσης 50' περίπου, ενώ κατά την διάρκεια Απριλίου - Σεπτεβρίου πραγματοποιείται μεγάλος αριθμός ναυλωμένων πτήσεων (charter) από το εξωτερικό. Προσφέρει τρεις καθημερινές πτήσεις για την Αθήνα όπως και συχνές πτήσεις για Ρόδο και χρησιμοποιείται από εταιρείες χαμηλού κόστους. Εξυπηρετείται από τις αεροπορικές εταιρείες Ολυμπιακή, Aegean Airlines , Aer Lingus, Aero Lloyd, Air Berlin, Air Holland, Air Slovakia, Austrian Airlines, Aviator, Belavia, Britannia Cargo, Condor, Cronus Airlines, Edelweiss, El Al, Eurofly, Finnair, First Choice Airways, Fischer Air, Flugdienst, GmbH, Germania Fluggesellschaft, HapagFly, Israil, LOT, LTU Int'l, Lauda Air, Lufthansa, Luxair, Malev, Martinair Holland, Monarch, MyTravel, MyTravel Airways, Novair, Niki, Sabre Airways, Sobelair Sterling, Swiss, ThuiFly, Thomson fly, Transaer, Transavia, Travel Service, Virgin Express, Volare.

Το αεροδρόμιο της Κω προσφέρει διάφορες υπηρεσίες όπως εστιατόριο/καφέ, καταστήματα duty-free αλλά και άλλα καταστήματα, Τράπεζες, Αστυνομία, Ιατρείο και Parking δυναμικότητας 100 θέσεων για Ι.Χ. αυτοκίνητα και 80 για λεωφορεία. Επίσης μπορείτε να προβείτε σε ενοικίαση αυτοκινήτων

στα γραφεία ενοικίασης του αεροδρομίου. Ο χώρος του αερολιμένα είναι εύκολα προσβάσιμος από άτομα με ειδικές ανάγκες.

Από το αεροδρόμιο της Κω μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα λεωφορεία των Ολυμπιακών αερογραμμών προκειμένου να μεταβείτε στον προορισμό σας. Τα δρομολόγια είναι τρία την ημέρα.

: Πιάτσα με ταξί υπάρχει στην έξοδο του αερολιμένα. Μπορείτε να τα χρησιμοποιήσετε και να μεταβείτε σε όποιον προορισμό επιθυμείτε.

Ειδικότερα, από τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Υ.Π.Α., σύμφωνα με δημοσίευμα της τοπικής εφημερίδας 'Ροδιακή', προκύπτει ότι τον περασμένο μήνα, Ιούνιο, αφίχθησαν στο αεροδρόμιο 'Ίπποκράτης' **107.075** αλλοδαποί τουρίστες, ενώ τον αντίστοιχο μήνα πέρσι **106.642**. Από την άλλη, οι αναχωρήσεις επιβατών εξωτερικού τον περασμένο Ιούνιο καταγράφηκαν στις **99.431** έναντι **109.973** τον Ιούνιο του 2004 (μείωση κατά 4,37%).

Στη συνέχεια, όσον αφορά στους επιβάτες εσωτερικού, ο αριθμός τους τον φετινό Ιούνιο ανήλθε στα **11.927** άτομα, ενώ πέρσι στα **11.102**, πετυχαίνοντας δηλαδή οριακή αύξηση της τάξης του **1,76%**.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.0 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ο Δήμος Δικαίου είναι ένας από τους τρεις δήμους του νησιού μας, αποτελείται από το Πυλί, το Μαρμάρι, το Τιγκάκι και το Ζηπάρι.

Ο Δίκαιος καταλαμβάνει το κεντρικό τμήμα του νησιού, έχει έκταση 62,6τ.χ.μ και 6000 κατοίκους. Συνδυάζει την ομορφιά και την «πρόκληση» ενός καταπράσινου ορεινού όγκου που φέρει το όνομα "ΔΙΚΑΙΟΣ", σε συνδυασμό με τις δαντελωτές, αμμώδεις, παραλίες την καθαρή θάλασσα και το πιο εύφορο κάμπο του νησιού. Οι κάτοικοι του δήμου μας ασχολούνταν με την γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ σήμερα –όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς, κυρίως από τον τουρισμό.

Η ύπαρξη πολλών σύγχρονων τουριστικών καταλυμάτων (ξενοδοχεία, διαμερίσματα) ικανοποιεί και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες (αριθμός κλινών-διαμερισμάτων 10.000). Οι κάτοικοι του δήμου μας είναι παραδοσιακά φιλόξενοι και έχουν αναπτύξει έντονη δράση στον πολιτισμό και αθλητισμό.

Κορύφωση των πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων έχουμε κατά την καλοκαιρινή περίοδο με τα "ΔΙΚΑΙΑ" που υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Δήμου.

Στον Δήμο Δικαίου, θα απολαύσετε έναν θαυμάσιο συνδυασμό του παλιού με το σύγχρονο. Ζωντανές παραδόσεις, μνημεία με ιστορία χιλιάδων χρόνων, φυσική ομορφιά, οργανωμένες παραλίες, σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες και καταστήματα συνυπάρχουν αρμονικά την τελευταία εικοσαετία, αφήνοντας τις καλύτερες εντυπώσεις στους επισκέπτες μας.

Τα πρώτα παράκτια χωριά που συναντά κανείς φεύγοντας από την πόλη της ΚΩ, είναι το Μαρμάρι και το Τιγκάκι τα οποία ανήκουν στον Δήμο μας, τον Δήμο Δικαίου.

Υρεινότερα θα συναντήσει ο επισκέπτης μας την Ζιά, το Λαγούδι, το Ασφενδιού, τον Ανώματο και το Πυλί, που είναι γραφικά χωριά της Κω.

Εκεί ο επισκέπτης – τουρίστας μπορεί να απολαύσει τις τοπικές παραδοσιακές λιχουδιές, ντόπιο κρασί και ούζο, σε συνδυασμό με την απίστευτη θεά και το μαγευτικό ηλιοβασίλεμα. Στον Ανώματο μπορεί να απολαύσει την απaráμιλλη ησυχία και ηρεμία.

Το κόκκινο τυρί (ή «πόσσα» για τους ντόπιους) είναι μια αρχαία συνταγή που οι Κώες διατηρούν και παρασκευάζουν ως σήμερα. Είναι το ιδανικό συνοδευτικό για κρασί ή ούζο, αλλά και για φρούτα για το καρπούζι, που ήταν το παραδοσιακό κολατσιό των αγροτών στο νησί.

Το γλυκό του κουταλιού ντοματάκι είναι άλλη μια παραδοσιακή λιχουδιά που φτιάχνεται με την ντόπια ποικιλία ντομάτας.

Από όλα τα τοπικά προϊόντα του νησιού μας το μέλι είναι εξαιρετικό. Έχει χαρακτηριστικό άρωμα και γεύση. Το νησί έχει πλούσιους ελαιώνες από τους οποίους παράγεται και το ντόπιο λάδι.

Το ντόπιο κρασί ήταν επίσης γνωστό για την εξαιρετική του ποιότητα από τους αρχαίους χρόνους .Ο Ιπποκράτης έχει αναφερθεί στις ιατρικές αντιοξειδωτικές ιδιότητες του κρασιού και σε μια τοπική ποικιλία κρασιού η οποία αναμειγνυόταν με θαλασσινό νερό γιατί είχε πολύ έντονη και γλυκιά γεύση. Τέτοιο κρασί βρίσκεται κανείς στα χωριά του Δικαίου, ενώ όπως έχουμε αναφέρει, υπάρχουν και 3 οινοποιεία που παράγουν μεγάλη γκάμα από ντόπιες και διεθνείς ποικιλίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα ξενοδοχεία, στολίζουν τα τραπέζια τους, και προτιμούν τα ντόπια προϊόντα μας ,που παίρνουν πάντα πολύ καλές κριτικές από τους τουρίστες –επισκέπτες μας.

Τέλος οι επισκέπτες- τουρίστες του Δήμου μας έχουν την ευκαιρία και την δυνατότητα να περιηγηθούν, να περπατήσουν και να ανακαλύψουν τα

αξιοθέατα, τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους του δήμου μας, τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στην συνέχεια της εργασίας.

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΥΤΩΝ.

Ξεκινώντας τις αναδρομές των χωριών του Δήμου μας, πρώτα θα αναφερθούμε στην περιοχή «Ασφενδιού».

Το **Ασφενδιού**, το πρώτο χωριό μετά την πόλη, είναι απλωμένο στους πρόποδες του όρους Δικαίου, χωρισμένο στις συνοικίες Ασώματος, Ευαγγελίστρια, Ζιά, Λαγούδι και Χαϊχούτες. Στο πεδινό τμήμα υπάρχουν οι οικισμοί Ζηπάρι, Τιγκάκι και Λινοπότης. Τα έφορα κτήματα βρίσκονται στα βόρεια του χωριού και οι γεωργοί και αγροτικοί εργάτες ήταν αναγκασμένοι να κατεβαίνουν χαράματα στον κάμπο και να επιστρέφουν βράδυ στο χωριό. Μέσα μεταφοράς ήταν τα ζώα. Ο δρόμος που χρησιμοποιούσαν ήταν λιθόστρωτος τμήματα του οποίου σώζονται και σήμερα. Δημητριακά, σταφύλια-σταφίδες-κρασί, ντομάτες, καπνά, σησάμι, ελιές-λάδι ήταν τα κυριότερα προϊόντα. Την Κυριακή του Θωμά κατέβαιναν όλοι σχεδόν στα σπίτια του κάμπου ή «αμπαράκες» και οι εργάτες σε καλύβες. Λίγο πριν του Ασωμάτου συνέπαιρναν πάλι στο χωριό.

Δημοτικά Διαμερίσματα και Οικισμοί 1947-2001							
Δημ. Διαμέρισμα/πληθυσμός							
Δήμος Δικαίου							6.094
Ασφενδιού/πληθυσμός	2661	2800	2590	1594	1723	2741	3.205
	έτος 1947	έτος 1951	έτος 1961	έτος 1971	έτος 1981	έτος 1991	έτος 2001
Οικισμός							
Ζηπάρι	151	173	244	426	826	1625	2.355
Α. Δημήτριος	76	184	94	35	10	0	1
Ασφενδιού	2310	2201	1167	441	225	135	96
Λαγούδι-Ζιά			837	469	344	284	200
Λινοπότης			186	162	212	526	327
Τιγκάκι		242	62	61	106	171	226
Πυλί/πληθυσμός	2018	2092	1883	1508	1816	2630	2.889
Πυλί	1968	2049	1883	1508	1816	2435	2.431
Μαρμάρι						195	458
Λινοπότης	50	43					

Κατά τη δεκαετία του 1960 παρατηρείται μαζική μετανάστευση, των εργατών κυρίως, προς Γερμανία, Αυστραλία, Καναδά και ΗΠΑ . Έτσι η

γεωργία φθίνει και με την τουριστική ανάπτυξη (κατά τη δεκαετία του 1980) εγκαταλείπεται.

Η πληθυσμιακή ανάπτυξη των πεδινών οικισμών αρχίζει κατά τη δεκαετία του 1970. Συγκεντρώνονται κυρίως στο Ζηπάρι (μετακίνηση από τους ορεινούς οικισμούς και επαναπατρισμός των μεταναστών). Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε την κίνηση του πληθυσμού στους οικισμούς από το 1947 έως το 2001.

Στην ευρύτερη περιοχή του Ασφενδιού τοποθετείται ο αρχαίος Δήμος των **Φυξιωτών**, όπως μαρτυρούν επιγραφές(Mario Segre):143 και 261 που βρέθηκαν στην περιοχή. Συστηματικές ανασκαφές δεν έχουν γίνει, πλην αυτών στο Ζηπάρι, επί ιταλοκρατίας, που έφεραν στο φως τις βασιλικές του Καπαμά και του Αγίου Παύλου.

Στην περιοχή επίσης του Ασφενδιού βρίσκεται το Όρος ΔΙΚΑΙΟΣ καθώς και σημαντικοί οικότοποι σε Πυλί και Ασφενδιού.

Το όρος **Dikaios**, γνωστό στους αρχαίους ως Ωρομέδων, Πρίων ή Dikaion είναι το ψηλότερο βουνό της Κω με υψόμετρο 846 μ. Είναι άγνωστη η προέλευση του ονόματός του. Ταύτιση του ονόματος με το εκκλησάκι του Χριστού δεν ευσταθεί γιατί σύμφωνα με Χρυσόβουλλο του *βυζαντινού αυτοκράτορα Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου*, Οκτώβριος 6588 από κτίσεως κόσμου (έτος 1079 μ.Χ.) το όνομα προϋπήρχε του ναυδρίου. "*Η νήσος η Κως έχει τι περί αυτήν διακείμενον όρος, ό Δίκαιον εγχωρίως κέκληται, ξηρόν τε και άνικμον και διά τούτο ανθρώπων έρημον*".

Έχει άξονα ΔΝΔ-ΑΒΑ(WSW-ENE). Υπάρχει μια σαφής ασυμμετρία στην κατανομή των υψομέτρων. Νότια της κορυφογραμμής και σε απόσταση το πολύ 2 χλμ. το όρος έχει μεγάλη κλίση πρηνών προς τη θάλασσα. Αντίθετα, η απόσταση ανάμεσα στην κορυφογραμμή και την ακτή βορείως του άξονα του όρους είναι 6-7 χλμ. Το ίδιο το σχήμα του νησιού καθορίζεται από τους άξονες των πτυχώσεων και την κατεύθυνση των ρηγμάτων ΔΒΔ-ΑΒΑ(WNW-ENE), ενώ οι ρεματιές έχουν κατεύθυνση κάθετη προς αυτήν, όπως φαίνονται γύρω

από την κορυφή του Δίκαιου προς την πλευρά του Ασφενδιου. Λείψανα μεσαιωνικού οικισμού, δεξαμενές νερού, οπτόπλινθοι και άφθονα πήλινα όστρακα που προέρχονται από διάφορες εποχές φανερώνουν έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή κατά τους αρχαίους και μέσους χρόνους.

Οι θέσεις θέας στο εκκλησάκι του Χριστού και σε άλλες τοποθεσίες όπως στο φαράγγι του Χριστού δημιουργούν την αίσθηση της απεραντοσύνης στον οικοτουρίστα.

Ο κύριος ορεινός όγκος του Δίκαιου δομείται από ασβεστόλιθους και μάρμαρα, καθώς και μεγάλες μάζες πλουτωνιτών και ηφαιστιτών. Στην επαφή ηφαιστιτών προς τους ασβεστόλιθους και τα μάρμαρα αναπτύσσεται κατά τόπους μεταλλοφορία, με χαρακτηριστικές αποθέσεις πολύχρωμων οξειδίων μετάλλων.

Τα Δάση Κυπαρισσιού καταλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις στο όρος Δίκαιος και αποτελούν επιβλητικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του βουνού. Εξαπλώνονται από τα κατώτερα μέχρι τα ανώτερα υψόμετρα του όρους. Έχουν πολύ καλή ανάπτυξη και σχηματίζουν συμπαγείς συστάδες με μεγάλη εδαφοκάλυψη στα χαμηλότερα και μέσα υψόμετρα . Στις επικλινείς και πετρώδεις πλαγιές έχουν μικρότερη φυτοκάλυψη και μικρότερο ύψος. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα του βουνού και στο φαράγγι η βλάστηση είναι πιο αραιή.

Οι υποβαθμίσεις του κυπαρισσιού είναι χαρακτηριστικές κατά τοποθεσίες. Οι ανθρώπινες επιδράσεις (βοσκή, πυρκαγιές) σε συνδυασμό με τις ισχυρές κλίσεις και τις φυσικές διεργασίες (διαβρώσεις, ισχυροί άνεμοι) έχουν οδηγήσει σε υποβάθμιση αρκετές συστάδες. Παρόλο που το κυπαρίσσι εμφανίζει μια δυναμική ισχυρής φυσικής αναγέννησης, η βοσκή αποτρέπει αυτή τη φυσική διεργασία αναβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. Άτομα μεγάλης ηλικίας στις πλαγιές του φαραγγιού είτε ως μεμονωμένα ή κατά ομάδες αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία της φύσης.

Ασβεστολιθικά βραχώδη πρανή με χασμοφυτική βλάστηση: Αυτός ο τύπος οικοτόπου απαντάται στα μέσα και μεγαλύτερα υψόμετρα. Χαρακτηριστική η παρουσία του οικοτόπου στο φαράγγι που αρχίζει από τη Ζιά και καταλήγει στο εκκλησάκι του Χριστού. Τα απόκρημνα ασβεστολιθικά βράχια χαρακτηρίζονται από μικρή φυτοκάλυψη. Κατά θέσεις εμφανίζονται μεμονωμένα άτομα κυπαρισσιού. Στην περιοχή φύεται σημαντικός αριθμός ειδών όπως: *Scrophularia heterophylla*, *Inula verbascifolia* subsp. *methanea* κ.ά. Τα είδη αυτά εκτός του ότι περιλαμβάνουν μοναδικά στοιχεία της φυσικής μας κληρονομιάς αποτελούν, εξαιτίας της αισθητικής τους, στολίδι των γκρεμών και των φαραγγιών, καθώς επίσης και παράγοντα απαραίτητο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και της οικολογικής ισορροπίας στα βραχώδη οικοσυστήματα της περιοχής.

Συνεχίζοντας την αναδρομή μας θα παρουσιάσουμε ένα ακόμη χωριό του Δ. Δικαίου, το Πυλί.

Το Πυλί είναι το δεύτερο χωριό μετά την πόλη, είναι απλωμένο στους πρόποδες του Δικαίου, χωρισμένο στις συνοικίες Άγιος Νικόλαος (Περίπατος), Άγιος Γεώργιος (Πατρικό), Αμανιού και Κονιαριό. Στο πεδινό τμήμα υπάρχει ο τουριστικά και οικιστικά αναπτυσσόμενος οικισμός Μαρμάρι. Τα έφορα κτήματα βρίσκονται στα βόρεια του χωριού και αρδεύονταν αποκλειστικά από το νερό της Λίμνης. Τα περιβόλια κοντά στον Άγιο Νικόλαο αρδεύονταν από το νερό της Πηγής και το Χαρμύλι. Δημητριακά, σταφύλια-σταφίδες-κρασί, ντομάτες, καπνά, σησάμι, ελιές-λάδι ήταν τα κυριότερα προϊόντα. Κατά τη δεκαετία του 1960 παρατηρείται μαζική μετανάστευση, των εργατών κυρίως, προς Γερμανία, Αυστραλία, Καναδά και ΗΠΑ . Έτσι η γεωργία φθίνει και με την τουριστική ανάπτυξη (κατά τη δεκαετία του 1980) περιορίζεται σημαντικά.

Στην ευρύτερη περιοχή του Πυλιού τοποθετείται ο αρχαίος Δήμος των Αλεντίων και Πελητών καθώς και μεγάλο τμήμα του Δήμου των Ιππιωτών, όπως μαρτυρούν επιγραφές Mario Segre και Paton-Hicks που βρέθηκαν στην περιοχή. Συστηματικές ανασκαφές δεν έχουν γίνει, πλην αυτών στο Κυπαρίσσι

του Αμανιού, επί ιταλοκρατίας, που έφεραν στο φως τα αναθηματικά αγάλματα προς τη Δήμητρα, Περσεφόνη και Άδη.

Στο Πυλί επίσης τοποθετείται το κάστρο του Περιπάτου. Δεν έχει ερευνηθεί αλλά ή ύπαρξή του αναφέρεται στα έγγραφα του αρχείου των Ιωαννιτών Ιπποτών . Επίσης, κατά την πολιορκία της Κω από τους Τούρκους το 1457, αναφέρεται στον πατμιακό κώδικα ΝΗ' "*Νεραντζία δε και Περιπάτος, τα περί την Κων νήσον κάστρα, υπό του στόλου άρδην επυρπολήθησαν της Καλλιπόλεως*". Παραθέτουμε την εργασία του κ. Ζ. Τσιρπανλή "Πολιορκία της Κω από τους Τούρκους το 1457" και Χρυσόβουλλο του Ανδρόνικου Γ'. Παλαιολόγου όπου αναφέρεται ο Περιπάτος.

Η κεντρική συνοικία του Πυλιού είναι ο Άγιος Νικόλαος. Βρίσκεται γύρω από την Πηγή και το Χαρμύλι (αραβική επιγραφή) με κέντρο την εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Ανατολικά του Αγίου Νικολάου είναι το Ηρώ των Χαρμυλέων. Πάνω απ' αυτό είναι χτισμένο το ναύδριο του Σταυρού . Εδώ τοποθετείται ο Δήμος των Αλεντίων. Χαρακτηριστικό είναι το νεκροταφείο του Πυλιού με τάφους στον τύπο του αρκοσολίου . Νότια βρίσκεται το βουνό Λωλλοθώρος με απόκρημνα ασβεστολιθικά βράχια και μικρά σπήλαια. Υπάρχουν πολλές μάντρες και λόφοι με ίχνη από την αρχαιότητα .Μεγάλο κτιριακό συγκρότημα, η μάντρα του Χατζηδαυίδ με πηγή νερού και όλα τα απαραίτητα στοιχεία μιας μάντρας. Υπάρχει το ναύδριο Άγιος Μάμμας και Άγιος Αντώνιος. Νότια της Πηγής βρίσκεται το χαμάμ και νοτιότερα το ναύδριο Τίμια Ζώνη . Στην κεντρική πλατεία του χωριού βρίσκεται το παραδοσιακό σπίτι με όλα σχεδόν τα στοιχεία ενός νοικοκυριού των μέσων του περασμένου αιώνα. Σημαντικές πληροφορίες παρέχονται από κώδικες της Μητρόπολης Κω 1694 και 1845.

Βόρεια του Αγίου Νικολάου είναι η συνοικία του Αγίου Γεωργίου (Πατρικόν). Εδώ τοποθετείται το Εμβαθρικών της αρχαιότητας.

Στη διασταύρωση των επαρχιακών δρόμων προς Πυλί και Αντιμάχεια βρίσκεται η Λίμνη. Μία σημαντική για την οικονομία της περιοχής από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα πηγή νερού την οποία κατά το 1926 οι Ιταλοί

περιορισαν σε λίμνη και εκτέλεσαν τα απαραίτητα τεχνικά έργα για την άρδευση της πεδινής έκτασης από Τιγκάκι μέχρι Λιμνάρα.

Από την Οικολογική έρευνα για την περιοχή του Δήμου Δικαίου που πραγματοποιήθηκε τα έτη 1999-2001 από το Πανεπιστήμιο Πάτρας, υπεύθυνος ο καθηγητής Θεόδωρος Γεωργιάδης, για λογαριασμό του Δήμου Δικαίου διαπίστωσε ότι η Λίμνη πηγάζει από ασβεστόλιθους, διερρηγμένους και κερματισμένους, σε υψόμετρο περίπου 10 μέτρων. Έχει μεγάλη και σχεδόν σταθερή παροχή σε όλο σχεδόν το έτος, στο ύψος περίπου των 200 m³/h. Η μέση θερμοκρασία ύδατος είναι 20°C, σταθερά υψηλότερη από τη θερμοκρασία των καρστικών υδάτων.

Όσον αφορά το Αμανιού, ένα μια ακόμη συνοικία του Πυλίου, βόρεια του Παλιού Πυλίου και δυτικά του Κονιαριού. Ενδιαφέρουσα περιοχή από τα ίχνη κατοίκησης από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα. Το 1929 ο Laurenzi ανακάλυψε στην τοποθεσία Κυπαρίσσι, στο Αμανιού ένα οικοδόμημα. Πρόκειται για Ελευσίνιο. Βρέθηκαν επτά αγάλματα από μάρμαρο και πολλά πήλινα.

Επόμενο χωριό είναι το **Μαρμάρι**. Το Μαρμάρι σήμερα είναι τουριστική περιοχή με δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης, αν και υπάρχει σοβαρό πρόβλημα από τα αστικά λύματα. Από το πρόσφατο παρελθόν η Εγγειοβελτιωτικό έργο κατά την ιταλική κατοχή. Οι φωτογραφίες είναι το μονό που έμεινε. Με τη λεζάντα "ναυάγιο" είναι ότι απέμεινε από γερμανικό μεταγωγικό, Motozattaro, που torπιλίστηκε από το "ΑΒΕΡΩΦ" το 1943. Στην παραλία από την Αλυκή μέχρι το Μαστιχάρι υπάρχει μια σειρά αμμόλοφων πλάτους από 5 έως 20 μ. Η βλάστηση, αλλόφυτα κυρίως, είναι εντυπωσιακή όλες τις εποχές.

Βοκολιά ή Θόλοι είναι η πεδινή εύφορη τοποθεσία Νότια του Μαρμαριού. Σημαντικό μνημείο στην περιοχή είναι οι θόλοι (ρωμαϊκοί σταύλοι) και ένας καλοχτισμένος ανεμόμυλος χωρίς ίχνος εξοπλισμού.

Η περιοχή Τυγκακίου - Μαρμαρίου έχει τα περισσότερα και τα πλουσιότερα σε υδροφορία σημεία ύδατος. Σε όλη την έκταση της ζώνης συναντώνται πηγές, οι σημαντικότερες των οποίων συνδέονται με ασβεστολιθικές εμφανίσεις και με κρεμάμενους ορίζοντες σε υψόμετρα μεγαλύτερα της θάλασσας.

3.2 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΙΔΙΚΩΝ-ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.

Μετά το 1980 πληθαίνουν οι προσπάθειες να προωθηθεί ένα πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης του οποίου το βασικό χαρακτηριστικό θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι περιοχές στόχοι είναι κυρίως δυο, αφενός αυτές που έχουν υιοθετήσει πρότυπο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού και αφετέρου εκείνες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης τους και μπορούν με το ανάλογο προγραμματισμό να αποκτήσουν βιώσιμα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά.

Οι σημαντικές ελλείψεις που παρουσιάζει ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης ακόμη και σε ανεπτυγμένες χώρες, έχει οδηγήσει στην εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας. Σε άλλες περιπτώσεις το υιοθετούμενο πρότυπο έχει λίγα μόνο χαρακτηριστικά της αειφορίας ,ενώ σε άλλες περιπτώσεις περισσότερα. Η υιοθέτηση και προώθηση αυτού του προτύπου από υπερεθνικούς και εθνικούς φορείς που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη ,αποτελεί σημαντική ένδειξη ότι ο αειφορικός τουρισμός σταδιακά θα επεκτείνεται στο διεθνή χώρο. Την διαπίστωση αυτή ενισχύει και η παράλληλη δυναμική τάση ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού που συμβάλλουν στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυριάρχου κινήτρου στην ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός)και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις

τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυριάρχου στην ζήτηση το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στο οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος κοινός παρανομαστής, τόσο στην ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής κοινωνικής και περιβαντολογικής δομής. Κάποιες μορφές ειδικού ή εναλλακτικού τουρισμού είναι: κοινωνικός τουρισμός, αγροτουρισμός, συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών, θαλάσσιος τουρισμός, Οικολογικός τουρισμός, τουρισμός Υγείας, Ιαματικός τουρισμός Συνεδριακός τουρισμός, Θρησκευτικός τουρισμός, Ορεινός τουρισμός, Χειμερινός τουρισμός, τουρισμός Περιπέτειας, Εκπαιδευτικός τουρισμός κ.α.

Στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οι ειδικές μορφές και εναλλακτικές τουρισμού χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός προγραμματισμού που έχει δυο στόχους: αφενός την προσφορά μεγαλύτερου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών που καλύπτουν τη ζήτηση ειδικών ομάδων τουριστών, και αφετέρου την συγκρότηση ενός προτύπου ανάπτυξης που εντάσσεται ισόρροπα στην υπάρχουσα δομή, είτε βελτιώνοντας την προϋπάρχουσα κατάσταση (π.χ. στις περιοχές με οργανωμένο τουρισμό διακοπών), είτε διαμορφώνοντας μια νέα παραγωγική δομή στον τουριστικό τομέα όπου θα κυριαρχούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες των ειδικών και εναλλακτικών μορφών.

Στόχος είναι η διαμόρφωση μιας υποδομής προσφοράς που τη ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τύπους ζήτησης και θα συμβάλλει στην βασική αρχή της αειφόρας: την ανατροφοδότηση της ανάπτυξης .σκόπιμο είναι αυτά τα πλέγματα των ειδικών και εναλλακτικών μορφών να συγκροτούνται με βάση κάποια κοινά χαρακτηριστικά των κινήτρων των τουριστών. Τα χαρακτηριστικά συγκροτούν και τις ανάλογες ομάδες –στόχους του μάρκετινγκ της περιοχής. Βασική παράμετρος επιτυχίας αυτής της πολιτικής αποτελεί η τήρηση των αρχών αειφόρας στις οποίες προαναφερθήκαμε και ο μακροχρόνιος προγραμματισμός. Στον ΠΙΝΑΚΑ που ακολουθεί παραθέτουμε τέσσερα παραδείγματα πλεγμάτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα μπορούσαν να έχουν εφαρμογή στον Δήμο μας.

<i>Θεματικός άξονας κινήτρων τουριστών</i>	<i>Πλέγμα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού</i>
<i>Πολιτισμός – Εκπαίδευση-Θρησκεία</i>	<i>α) Πολιτιστικός – Οικοτουρισμός – Γαστρονομία β) Εκπαιδευτικός – Περιηγητικός – Θρησκευτικός</i>
<i>Περιβάλλον – Φυσιολατρία – Φυσική Ζωή</i>	<i>α) Οικοτουρισμός – Αγροτουρισμός – Περιηγητικός β) αθλητικός-ορειβατικός-ποδηλατικός</i>
<i>Επαγγελματικοί λόγοι- κατάρτιση</i>	<i>Επαγγελματικό-συνεδριακός-εκθεσιακός</i>

Αυτή η βιώσιμη ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μπορεί να έχει εφαρμογή και στον δικό μας Δήμο, τον Δήμο Δικαίου.

Είδη τουρισμού που έχουν θέση στον δήμο μας και μπορούν να το βοηθήσουν να αναπτυχτεί και να ενισχυθεί, είναι για παράδειγμα : ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός και ο γαστρονομικός .

Ο **οικοτουρισμός** είναι το είδος τουρισμού που στοχεύει στη στήριξη του φυσικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιβάλλοντος οπουδήποτε εφαρμόζεται.

Ο οικοτουρισμός μπορεί να διαφοροποιηθεί από τον παραδοσιακό τουρισμό όχι μόνο γιατί προσπαθεί να ελαχιστοποιήσει την περιβαλλοντική επίδραση του τουρισμού, αλλά έχει και ως στόχο την πραγματική ωφέλεια των τοπικών κοινοτήτων και του φυσικού περιβάλλοντος. Στην ιδανική του μορφή, ο οικοτουρισμός είναι φιλοσοφία, δραστηριότητα, πολιτική ανάπτυξης και πολιτική για το περιβάλλον. Οι οικοτουρίστες θεωρούνται ταξιδιώτες που σέβονται το περιβάλλον και ενδιαφέρονται να ασχοληθούν με τη φύση, τον πολιτισμό και την τοπική κοινωνία κάθε περιοχής. Στην πραγματικότητα προσπαθούν, στη διάρκεια της επίσκεψής τους, να γίνουν μέλη μιας ξένης κοινωνίας όσο μπορούν. Αυτό περιλαμβάνει την επίσκεψη στη φύση, τα μνημεία, τη γνωριμία με τους ντόπιους, την εκμάθηση της γλώσσας, τη δοκιμή της τοπικής κουζίνας και τη γνώση των τοπικών προϊόντων. Οι περιοχές που προωθούν και υποστηρίζουν τον οικοτουρισμό μπορούν να ωφεληθούν από:

- τη συντήρηση της βιοποικιλότητας
- τη συντήρηση του πολιτισμού
- την αύξηση της τοπικής αγοράς και ως συνέπεια την τοπική παραγωγή αγαθών
- την ώθηση της αγροτικής κοινοτικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια αυτής της μορφής τουρισμού θα πρέπει ο Δήμος μας να δραστηριοποιηθεί προς την κατεύθυνση της ανάδειξης και της προστασίας των περιβαλλοντικών, οικολογικών και βιολογικών της πόρων. Η δημιουργία ζώνης προστασίας της αλυκής, οι δράσεις προστασίας των δασών κυπαρισσιού από την συνεχή υποβάθμιση, η προστασία του ευαίσθητου οικοτόπου των θινών, η ανάπλαση της περιοχής της λίμνης και η αποκατάσταση του παλαιού λατομείου στο Πυλί αποτελούν προτεραιότητες για την διατήρηση της βιοποικιλότητας, της οικολογικής ισορροπίας και της ανάδειξης του φυσικού τοπίου. Το γεγονός ότι οι περιοχές του Ασφενδιού και του Πυλίου είναι επιλέξιμες από το δίκτυο Natura 2000 αποτελούν σημαντικό προσόν για την στήριξη της ανάπτυξης του οικοτουρισμού.(gr.ecozante.com)

Ο **Αγροτουρισμός** αποτελεί μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο. Είναι η παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής που αποσκοπεί στην οικονομική και την κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών και γενικότερα της υπαίθρου, με την ανάδειξη και στήριξη:

- της ήπιας και μικρής κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών
- της τοπικής αγροτικής παραγωγής
- της δημιουργίας και εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων
- του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου της κάθε περιοχής

Στον Αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας «φιλοξενούμενος», ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του τοπίου, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε προορισμός. Ολόκληρη η φιλοσοφία του Αγροτουρισμού βασίζεται στη διαπροσωπική, ανθρώπινη, άμεση και φιλόξενη σχέση μεταξύ του κατοίκου της υπαίθρου και του επισκέπτη. Για το λόγο αυτό φέρνουμε τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση, με την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, με τους ανθρώπους της περιοχής μας. Του προτείνουμε δασώδη μονοπάτια, γαλήνιες λίμνες και ορμητικά ποτάμια, του προσφέρουμε την δυνατότητα για αθλήματα (extreme sports) και τον ξεναγούμε σε παλιές εκκλησιές και μοναστήρια, πέτρινα γεφύρια και αρχαιολογικά ευρήματα, τον προσκαλούμε να συμμετάσχει σε τοπικά πανηγύρια, γιορτές, έθιμα. Ο Δήμος Δικαίου με τους στενούς δεσμούς της τοπικής του κοινωνίας με την αγροτική δραστηριότητα, την διατήρηση οικόσιτων ζώων από την πλειοψηφία των νοικοκυριών και τους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς του πόρους, αποτελεί εύφορο έδαφος για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.(gr.ecozante.com)

Ο αρχαιολογικός - εκπαιδευτικός τουρισμός. Ανάμεσα στις δεκάδες Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού που μπορούν να προσαρμοστούν στις

ιδιαίτεροτητα της χώρας μας, ο Αρχαιολογικός και ο Εκπαιδευτικός τουρισμός παρουσιάζουν ξεχωριστό ενδιαφέρον. Ο πρώτος σχετίζεται με την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και μουσείων, καθώς και με την οργάνωση δικτύου περιπάτων αρχαιολογικών περιοχών, ενώ ο δεύτερος με την επίσκεψη και εκπαίδευση σχολείων κάθε βαθμίδας και ειδικών ομάδων επισκεπτών, σε αρχαιολογικούς χώρους, πολιτισμικά μνημεία, οικοσυστήματα κτλ.. Και οι δύο προαναφερθείσες μορφές αποτελούν αφενός επιμέρους ενότητες μιας γενικότερης μορφής εναλλακτικού τουρισμού που ονομάζεται Πολιτισμικός. Στην Ελλάδα μάλιστα ο αρχαιολογικός τουρισμός είναι, σε ένα πολύ μεγάλο μέρος του, άρρηκτα συνδεδεμένος με την κλασική Ελλάδα, την κλασική παιδεία και το κλασικό ιδεώδες. Τα κύρια χαρακτηριστικά του αρχαιολογικού-εκπαιδευτικού τουρισμού μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Βασίζεται στα κατάλοιπα των παλαιότερων πολιτισμών και σε περιοχές με σχετικά ανόθευτα στοιχεία φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, όπου τα κύρια κίνητρα των τουριστών είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση του πολιτισμού, καθώς και τα επιστημονικά, εκπαιδευτικά και διερευνητικά τους ενδιαφέροντα.

- Έχει σαφώς πολιτισμικό χαρακτήρα και έντονο το στοιχείο της ανάδειξης, της αξιοποίησης και της προστασίας της πολιτιστικής εν γένει και αρχαιολογικής ειδικότερα κληρονομιάς και παράδοσης.

- Ενισχύει τη γηγενή πολιτιστική ταυτότητα, προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε όλο το φάσμα της τουριστικής διαδικασίας και συμβάλλει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική της εξύψωση.

- Απαιτεί την πολιτιστική και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και συμπεριφορά όλων των εμπλεκομένων στο τουριστικό «κύκλωμα»: διαχειριστές χώρων και βοηθητικό προσωπικό, φύλακες, κρατικές υπηρεσίες, πολιτικούς, τουριστικούς πράκτορες, ξεναγούς, τουριστικά πρακτορεία, ιδιοκτήτες και υπαλληλικό προσωπικό ξενοδοχείων και εστιατορίων και τοπική κοινωνία,

γεγονός που προϋποθέτει την περιβαλλοντική και πολιτισμική αγωγή όλων των παραπάνω. Ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις πάνω στο φυσικό και κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα για πολιτιστική και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, μέσα από τις επισκέψεις σε τοπία εξαιρετης αρχαιολογικής αρχιτεκτονικής, ιστορικής, οικολογικής και αισθητικής αξίας.

Σε ότι αφορά την περιοχή μας η προώθηση προγράμματος συστηματικών ανασκαφών, η αποκάλυψη – αποκατάσταση – ανάδειξη των αρχαίων οικισμών, η σήμανση των αρχαιολογικών μνημείων – τοποθεσιών, η δημιουργία λαογραφικού μουσείου, η αισθητική και χρηστική αποκατάσταση στοιχείων όπως παλιοί νερόμυλοι, ελαιοτριβεία κλπ θα πρέπει να απασχολήσει τους αρμόδιους φορείς. (archive.gr)

Θρησκευτικός τουρισμός. Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια και τα προσκυνήματα της υπαίθρου, τα μοναστήρια, τα μετόχια και οι σκήτες, η μοναδική μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους και τα μοναστήρια των Μετεώρων (Θεσσαλία), μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και τη στενή και μακραίωνα διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία. Σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει, επίσης, κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, που συνυπάρχουν σε ένα διαρκή διάλογο, αναδεικνύοντας το σπάνιο ιστορικό και πολιτισμικό παλίμψηστο του ελληνικού χώρου.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως στην παρουσίαση του Δήμου μας υπάρχουν πολυάριθμοι τοιχογραφημένοι ναοί βυζαντινής και μεταβυζαντινής εποχής. Πολύ σημαντικό επίσης πόρος είναι η παλαιοχριστιανική Βασιλική του Καλαμά με την μοναδική αρχιτεκτονική της και τα εξαιρετικά της μωσαϊκά. Με την αποκατάσταση - συντήρηση των τοιχογραφιών και την χαρτογράφηση των

ναών σε δίκτυα – μονοπάτια, η περιοχή μας μπορεί εύκολα να διεκδικήσει μερίδιο στο θρησκευτικό τουρισμό.(gnto.gr)

Ως **συνεδριακός τουρισμός** ορίζεται ο τουρισμός ο οποίος συνδέεται με την παρακολούθηση συνεδρίων, εκθέσεων κλπ. Ο **συνεδριακός τουρισμός** αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε έναν τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας, κλπ. Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών.

Στην περίπτωση του Δήμου Δικαίου ο συνεδριακός τουρισμός θα βοηθήσει σημαντικά στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και την ανεξάρτησή της από το δίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος. Η ύπαρξη μεγάλων σύγχρονων ξενοδοχειακών μονάδων στο Μαρμαρι (ξενοδοχείο, MAGIC LIFE), Και στο Τγκακι, (ZORBAS HOTEL) , που συγκεντρώνουν αρκετές από τις παραπάνω προϋποθέσεις ενισχύει την προοπτική ανάπτυξης αυτής της μορφής τουρισμού. Είναι απαραίτητο όμως να γίνουν και πρόσθετες επενδύσεις για ειδικό τηλεπικοινωνιακό – συνεδριακό – μεταφραστικό κλπ εξοπλισμό και οπτικοακουστικά μέσα, για την ειδική διαμόρφωση χώρων - αιθουσών κλπ. (openarchives.gr)

✓ Ο **Γαστρονομικός τουρισμός** είναι ένας ακόμη τρόπος προσέλκυσης επισκεπτών, που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια μεγάλο ενδιαφέρον. Έτσι, με την παρουσίαση και ανάδειξη της παραδοσιακής μας κουζίνας, που αποτελείται από αγνά και ντόπια προϊόντα, την διοργάνωση σεμιναρίων γευσιγνωσίας μαγειρικής, με τις οργανωμένες επισκέψεις σε οινοποιεία, ελαιουργία, εργαστήρια παράγωγης τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, και τέλος με την παρουσίαση γλυκών κουταλιού (π.χ. το τοπικό τοματάκι) από συλλόγους γυναικών. Όλα αυτά είναι πολύ σημαντικοί τρόποι προσέλκυσης ελληνικού και ξένου τουρισμού, και προβολής του τόπου μας.

Αθλητικός τουρισμός . Ο Δήμος Δικαίου διαθέτει αθλητικές εγκαταστάσεις γυμναστηρίου(Μπάσκετ και βόλεϊ)καθώς και εγκαταστάσεις γηπέδου ποδοσφαίρου. Η ανάπτυξη –βελτίωση των εγκαταστάσεων, σε συνδυασμό με τις πάγιες τουριστικές υποδομές του Δήμου, μπορούν να προσελκύσουν αθλητικό τουρισμό. Μέσω της διεκδίκησης αθλητικών διοργανώσεων σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, επίπεδο.

Ορειβατικός – ποδηλατικός- περιηγητικός. Είναι και αυτές μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Οι φυσιολάτρες τουρίστες που επισκέπτονται τον δήμο μας έχουν τη δυνατότητα να απολαύσουν τις φυσικές ομορφιές ακολουθώντας τις παρακάτω διαδρομές :

Διαδρομή Α´ : "Χαϊχούτες - Αγιά Μελου - Κοκκινόνερο - Ηφαίστειο - Βολκάνοι - Βουρίνα - Κρυονέρι - Χαϊχούτες".

Διαδρομή Β´ : "Αμανιού - Ασκοπέτρα - Ψωριάρης - Old Pyli- Αμανιού".

Διαδρομή Γ´ : Άγιος Βασίλειος - Παλιό Πυλί - Κάστρο".

"Χαϊχούτες-Αγιά Μελου-Κοκκινόνερο-Ηφαίστειο-Βολκάνοι-Βουρίνα-Κρυονέρι". Σας προτείνουμε μία πολύ ενδιαφέρουσα διαδρομή, στα όρια του Δήμου της Κώ, με αφετηρία τον **Άγιο Δημήτριο** (Χαϊχούτες). Για να σας διευκολύνουμε σας παρέχουμε τη δυνατότητα να έχετε λεπτομερή (δορυφορικό) χάρτη, αφού εμφανίσετε και εκτυπώσετε τις πέντε φωτογραφίες της πρώτης σειράς. Θα δείτε την Αγιά Μελου, μικρή εκκλησία του 12ου αιώνα σε ένα βράχο. Κατά τον Ιάκωβο Ζαρράφτη "*Κατά το 1018 εκτίσθη υπό ευφούς καλογήρου παρά την ιαματικήν πηγή του Κοκκινόνερου μοναστήριον, όπερ ονομάζεται Αγία Μελου εν ώ ο μονάζων εθεράπευε τους προσερχομένους πάσχοντας(με χρήση του κοκκινόνερου και των βολκάνων) αποζών εξαιρέτως. Επί του ανωφλίου της θύρας τούτου του εκκλησιδίου φαίνονται γεγραμμένα μεταξύ δύο σταυρών «αγ πηγην Ιουλιου Χίω» παρ' αρχαιότερα εξεσμένα γράμματα*" Ανατολικότερα βρίσκεται η σιδηρούχος ιαματική πηγή του

Κοκκινόνερο, Έχει πάρει την ονομασία από τα κοκκινίζοντα μεταλλικά ψήγματα, πού υπάρχουν στο νερό . Σε μικρή απόσταση από το Κοκκινόνερο,αριστερά του δρόμου, μέσα στα βούρλα είναι οι **Βολκάνοι**, με έντονη την οσμή του υδρόθειου . Το νερό τους θεωρείται θεραπευτικό για δερματικά νοσήματα. Δίπλα ρέουν ρυάκια πηγάζοντα από το ηφαίστειο με νερό χρώματος λευκού, ερυθρού και κίτρινου καθώς και διαυγές. Δεξιά του δρόμου βρίσκεται το ηφαίστειο με εμφανή τη διαβρωτική δράση του θεικού οξέος. Μετά τους Βολκάνους συναντούμε την πηγή του Αχτενιά για την οποία ο Ζαρράφτης γράφει: "*Δυτικά της Βουρίνης τόπος ο λεγόμενος Ακτενιάς, όπου αρχαία πηγή, φέρουσα το όνομα Ακτενιά, ής το ύδωρ εισπίπτει εις το ποτάμιον τ' Ακτενιά*". Ανατολικά του Αχτενιά είναι η ονομαστή πηγή της **Βορρίνας**. Από τη Βορρίνα, με κατεύθυνση νότια φτάνουμε σε χωματόδρομο, ο οποίος μας οδηγεί, μέσα από πυκνό τεχνητό πευκοδάσος, στις κεραίες απ' όπου βλέπουμε τα νότια του νησιού και την Τουρκία. Κατευθυνόμενοι προς τα δυτικά, το τοπίο γίνεται βραχώδες και πολύχρωμο με θαμνώδη βλάστηση. Η καλύτερη εποχή είναι Ιανουάριος-Μάρτιος, αφού βρέξει αρκετά για να δείτε το Κοκκινόνερο και τα χρωματιστά νερά. Η διάρκεια της διαδρομής είναι 5 ώρες με διάλειμμα στη Βορίνα και στο Κρυνέρι. Η διαδρομή δεν είναι μόνο για να περπατήσετε αλλά και να παρατηρήσετε πολλά ενδιαφέροντα. Παλαιότερα ήταν έντονη η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή (κτηνοτροφία και γεωργία). *Ζηπάρι Κω, 7 Μαρτίου 2007 και 11 Απριλίου 2009*

"Αμανιού, Ασκόπετρα, Ψωριάρης, Old Pyli". Κατά την πορεία έχετε απεριόριστη θέα προς όλες τις κατευθύνσεις με σημαντικά τοπία για παρατήρηση και φωτογράφιση. Υπάρχουν εντυπωσιακές βραχώδεις, ασβεστολιθικές εξάρσεις Η χλωρίδα είναι πλούσια ειδικά νωρίς την άνοιξη. Από την πανίδα υπάρχει ποικιλία εντόμων, πτηνών και χελώνες. Από νερά, όχι πόσιμα, θα συναντήσετε κοντά στην αφετηρία, ποτίστρα για ζώα (από το υδραγωγείο), φυσική πηγή στην πρώτη μάντρα, και μία μικρή πηγή δεξιά του δρόμου μέσα στα βούρλα. Ψηλότερα, εκεί που είναι οι λεύκες, υπάρχει μία άλλη πηγή το νερό της οποίας με πλαστικό σωλήνα έρχεται στην ποτίστρα που είναι στο δρόμο. Κατά μήκος όλης της διαδρομής συναντούμε όλη την κτηνοτροφική

δραστηριότητα του Αμανιού και του Πυλίου, καθώς επίσης και την ασβεστοποιία. Στην πρώτη μάντρα, του Χατζηδαυίδ, σώζονται ξαρτήματα αργαλειού, απαραίτητο στοιχείο για την ύφανση κλινοσκεπασμάτων και λουπών ειδών οικιακής χρήσης, καθώς και ενδυμάτων (μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα). Τα δέντρα είναι λιγοστά, κυπαρίσσια, άγριες ελιές και μεμονωμένα άτομα χαρουπιάς. Οι θάμνοι είναι άφθονοι, κυρίως αφάνες (*sarcopoterium spinosum*) και αριδόστιφοι (*Cistus parviflorus* ροζ άνθη και *Cistus populifolius* λευκά άνθη). Η καλλίτερη εποχή για τη συγκεκριμένη πεζοπορεία είναι χειμώνας, αφού βρέξει αρκετά και νωρίς την άνοιξη. Πρέπει να έχετε μαζί σας νερό και κολατσό. Όσοι ενδιαφέρεστε για φωτογράφιση υπάρχουν θέσεις εντυπωσιακής θέας προς όλες τις κατευθύνσεις.

"Από τα Πολεμίδια στον Άγιο Βασίλειο, Παλιό Πυλί, Κάστρο"

Αφετηρία ο Άγιος Βασίλειος, πορεία από το μονοπάτι ανατολικά του λόφου του Κάστρου. Στο τέλος του μονοπατιού, στο παγκάκι, το ερειπιώδες καμαροσκεπές ναύδριο Άγιος Θεολόγος, με τα ηχητικά αγγεία. Στη συνέχεια το ανατολικό άκρο του οικισμού, όπου το καθολικό της Μονής της Παναγίας των Καστριανών (γιορτάζει στις 2 Φεβρ.), ιδρυθείσα από τον Όσιο Χριστόδουλο. Ο μοναχός Χριστόδουλος με πιτάκιον του αυτοκράτορα Νικηφόρου Βοτανειάτη (1080), δε διασώθηκε, εξασφαλίζει τις απαραίτητες φορολογικές απαλλαγές, για να ιδρύσει τη μονή της Παναγίας των Καστριανών, οι οποίες επαυξάνονται λίγο αργότερα με χρυσόβουλλο του αυτοκράτορα Αλεξίου Α' του Κομνηνού. Στη συνέχεια ο Χριστόδουλος ζητεί και παίρνει από τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α' τον Κομνηνό (χρυσόβουλο του Απριλίου του 1088) το νησί της Πάτμου, δίνοντας ως αντάλλαγμα στο Δημόσιο τη μονή της Παναγίας με όλα τα κτήματά της.

3.3 ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.

Στο πλαίσιο του προγράμματος ολοκληρωμένης παρέμβασης τουριστικής και τοπικής ανάπτυξης του δήμου, προταθήκαν για υλοποίηση τα εξής :

- Διεκδίκηση επαναλειτουργίας στο νησί της Κω γραφείου ΕΟΤ. Με δυο λόγια το Γραφείο Τουρισμού και Πληροφόρησης μεριμνά για την τουριστική προβολή των υποδομών της πόλης σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους Τοπικούς και Εθνικούς Φορείς που ασχολούνται με τον Τουριστικό κλάδο. Φροντίζει για την έκδοση και διάθεση ενημερωτικού δελτίου των δραστηριοτήτων του Δήμου πάντα σε συνεργασία με το γραφείο Επικοινωνίας του δημάρχου και το ΚΕΠ του Δήμου.

- Συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στο τουριστικό τομέα για την ανάπτυξη δράσεων που θα αναβαθμίζουν τις υποδομές ,τις υπηρεσίες, το περιβάλλον και την λειτουργία της περιοχής μας μέτοχο να καταπολεμηθεί το σύστημα *all in inclusive δηλαδή οι τουρίστες που επιλέγουν αυτού του είδους το πακέτο, προπληρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων τους, το οποίο συμπεριλαμβάνει μεταφορά στον προορισμό, διαμονή, απεριόριστη κατανάλωση φαγητού και ποτού καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας καθώς και αρκετές δραστηριότητες οι οποίες λαμβάνουν χώρα στον χώρο του ξενοδοχείου. Το γεγονός αυτό προκαλεί αρκετά προβλήματα στους τουριστικούς παράγοντες. Οι tour operators ασκούν πίεση στους ξενοδόχους για χαμηλότερες τιμές, προκαλώντας τη δυσαρέσκειά τους. Επιπλέον οι μικροεπιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τουριστικούς προορισμούς επηρεάζονται από αυτό το φαινόμενο, βλέποντας τις πωλήσεις τους συνεχώς να μειώνονται. Η περίπτωση της Κω είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα ελληνικού τουριστικού προορισμού που βλέπει κάθε σαιζόν τα ποσοστά του All Inclusive να αυξάνονται και τις αντιδράσεις όσων εμπλέκονται στον τουρισμό να γίνονται όλο και πιο έντονες. Το all inclusive είναι άμεσα συνδεδεμένο με την εξέλιξη του μαζικού τουρισμού και τους tour operator.

Σύμφωνα με μελέτες οι tour operators είναι αυτοί που κατευθύνουν τον τουρισμό. Παρόλο που η Κως αντιδρά στον τουρισμό με το «βραχιολάκι», όλο

και περισσότερα Ξενοδοχεία μετατρέπονται σε all inclusive. Και ενώ γνωρίζουμε τις απόψεις των προμηθευτών, δεν έχουμε πληροφορίες σχετικά με τις απόψεις των τουριστών.

- Σύσταση επιτροπής τουρισμού στο πλαίσιο του Δημοτικού Συμβουλίου.
- Διερεύνηση δυνατότητας αγοράς οχήματος (τρενάκι) για διαδρομές στις τουριστικές περιοχές .
- Έκδοση διαφημιστικού πληροφοριακού εντύπου και δημιουργίας DVD με στόχο την προβολή του Δήμου.
- Ενεργή συμμετοχή στον Ενιαίο Φορέα τουρισμού της επαρχίας ΚΩ.
- Διερεύνηση δυνατοτήτων ανάπτυξης εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού (Ορειβασία, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, μαθητικός, γαστρονομικός).
- Προώθηση δράσεων για την ανάπτυξη ορεινής ποδηλασίας
- Βελτίωση υποδομών για λουόμενους στις οργανωμένες ακτές (ντους, παγκάκια, τουαλέτες, αποδυτήρια κλπ). Αντικατάσταση παλιών αποδυτηρίων στο Τιγκάκι και τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων σε όλο το μήκος της παραλίας.

(Πηγή: πρόγραμμα δήμαρχου δικαίου κ. Χατζηκαλύμνιου Μ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος του κεφαλαίου είναι η διερεύνηση και η μελέτη της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα για την κατάσταση του τουρισμού στο νησί της Κω.Τη συστατική αυτή διερεύνηση προσπαθήσαμε να πετύχουμε μέσω μιας σύνθετης μεθοδολογίας η οποία περιλάμβανε:

1. Εκτεταμένη βιβλιογραφική έρευνα από την οποία συγκεντρώσαμε κάθε διαθέσιμη πληροφορία από σχετικά κείμενα, άρθρα, βιβλία, μελέτες της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας και
2. Έρευνα μέσω ερωτηματολογίου σε τυχαίο δείγμα 100 ατόμων στο χώρο του αεροδρομίου της Κω κατά την αναχώρησή τους, προκειμένου να έχουν διαμορφώσει ήδη μια άποψη για τις διακοπές τους στο νησί, έτσι ώστε να γίνει δυνατή η ανάδειξη των ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών των τουριστών που επισκέπτονται το νησί της Κω για τις διακοπές τους.

4.1 ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Στην εργασία αυτή χρησιμοποιήθηκαν δύο πηγές πληροφόρησης : δευτερογενείς και πρωτογενείς .

4.1.1 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Η δευτερογενής έρευνα βασίστηκε στη συλλογή στοιχείων τα οποία πήραμε έτοιμα από διάφορες πηγές όπως περιοδικά, βιβλία, διαδίκτυο, στατιστικά στοιχεία από δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς. Σ' αυτό συντέλεσε ιδιαίτερα η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής και των επικοινωνιών των τελευταίων ετών που είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων μορφών πληροφόρησης (π.χ. Internet, CD – ROM), οι οποίες μας βοήθησαν ιδιαίτερα λόγω της υψηλής ευκολίας και της μεγάλης ταχύτητας πρόσβασης στις διαθέσιμες πληροφορίες που χρειαστήκαμε. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήσαμε για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας προέρχονται από τις εξής κατηγορίες πληροφοριών:

- Κρατικές στατιστικές υπηρεσίες, όπως Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

- Έρευνες και αναλύσεις κρατικών οργανισμών όπως ΕΟΤ, Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Φορείς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπως Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και Δήμοι Νήσου Κω.
- Ειδικά γραφεία στατιστικής (EUROSTAT).
- Διεθνείς μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί σχετιζόμενοι με τον τουρισμό όπως WTO.
- Έρευνες επαγγελματικών και άλλων οργανώσεων του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό , όπως το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων, ΣΕΤΕ κλπ.
- Ημερήσιες εφημερίδες όπως Ελευθεροτυπία , Καθημερινή, Traveldailynews κλπ.
- Ιντερνέτ

Για την ολοκληρωμένη παρουσίαση της έρευνας μας θεωρήσαμε απαραίτητη τη χρήση βιβλιογραφικών αναφορών ανασκόπηση της υπάρχουσας ελληνικής και διεθνούς κυρίως βιβλιογραφίας αποδείχθηκε ιδιαίτερα χρήσιμη κατά τα πρώτα στάδια της παρούσας εργασίας, η οποία συνεχίστηκε και σε όλη τη διάρκεια της. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας είχε ως προϋπόθεση τη μελέτη ενός αρκετά μεγάλου όγκου δημοσιεύσεων γενικά για τον τουρισμό από μια μεγάλη ποικιλία έγκυρων περιοδικών εκδόσεων σχετικά με τουριστικά ζητήματα στην Ελλάδα όπως τα περιοδικά Τουρισμός και Οικονομία Και Τουριστική Αγορά, καθώς και ορισμένα από τα πλέον έγκριτα διεθνώς περιοδικά από τα οποία αντλήσαμε πολύτιμα δευτερογενή στοιχεία όπως το Hospitality, το International Journal of Hospitality Management κλπ.

4.1.1.1 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΠΗΓΩΝ

Ιδιαίτερη προσοχή δώσαμε στην αξιοπιστία και στην εγκυρότητα των επιλεγόμενων πηγών ώστε να εξασφαλιστεί η έγκυρη και αντικειμενική πληροφόρηση. Σύμφωνα με τον Χρήστου (1999) κάθε δημοσιευμένη μελέτη πρέπει να υποβάλλεται σε κριτική ως προς την αξιοπιστία της , αλλά και τη

σχετικότητα των αποτελεσμάτων της με το πρόβλημα που εξετάζεται. Χρησιμοποιήσαμε ακόμα την κάθε δημοσιευμένη μελέτη που πήραμε κάνοντας αντιπαράθεση και με άλλα στοιχεία από δευτερογενείς πηγές όπου αυτό ήταν εφικτό.

Επίσης σύμφωνα με τους Stewart & Kamins (1993), η εκτίμηση της ποιότητας των δευτερογενών πηγών και κατ' επέκταση των πληροφοριών που παρέχουν μπορεί να βασιστεί στα εξής :

1. Τη φύση του οργανισμού ή της αρχής που χορηγεί τα στοιχεία. Για παράδειγμα, κρατικές αρχές ή ειδικευμένοι οργανισμοί ιδιωτικοί ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα παρέχουν εγκυρότερα στοιχεία από αυτά που συγκεντρώνουν μικρές ιδιωτικές επιχειρήσεις.
2. Τη χρονική διάρκεια που διατέθηκε για την έρευνα.
3. Την πείρα του ανθρώπινου δυναμικού που χρησιμοποιήθηκε για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση του ερευνητικού προγράμματος.
4. Τις οικονομικές δυνατότητες του φορέα που διενέργησε την έρευνα, καθώς και το κόστος της.
5. Την αποφυγή προκαταλήψεων και μη αντικειμενικότητας λόγω ιδίων συμφερόντων εκ μέρους του οργανισμού για τον οποίο έγινε η έρευνα.
6. Την έκταση κατά την οποία όλοι οι επιστημονικοί κανόνες σχετικά με ζητήματα δειγματοληπτικοί κανόνες σχετικά με ζητήματα δειγματοληπτικής φύσης ακολουθήθηκαν. Για παράδειγμα, ο τρόπος επιλογής του πληθυσμού, των δειγματοληπτικών πλαισίων, η μέθοδος του καθορισμού του δείγματος κλπ.
7. Την αντιπαράθεση των στοιχείων με άλλα στοιχεία από διαφορετικές δευτερογενείς πηγές.
8. Τη σχετικότητα των πληροφοριών με το πρόβλημα που εξετάζεται.

4.1.2 ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Η πρωτογενής έρευνα η οποία συχνά αποκαλείται και « κλασσική ερευνητική μέθοδος» (Χρήστου, 1999) εμφανίζει ένα ευρύ πεδίο εφαρμογών στην

έρευνα της τουριστικής αγοράς. Λέγοντας πρωτογενή στοιχεία εννοούμε εκείνα που συγκεντρώνονται για πρώτη φορά και έχουν σκοπό να βοηθήσουν στην επίλυση ενός συγκεκριμένου προβλήματος (Κατσούλας, 1991). Ειδικότερα σε κάθε περίπτωση όπου τα στοιχεία που χρειαστήκαμε και δεν ήταν εφικτό να βρεθούν από δευτερογενείς πηγές στραφήκαμε για τη συλλογή τους στην ίδια την τουριστική αγορά. Η συλλογή των στατιστικών δεδομένων αποτέλεσε σημαντικό στάδιο της έρευνας μας τα οποία χειριστήκαμε με ιδιαίτερη προσοχή, γιατί σε περίπτωση που τα στοιχεία που συγκεντρώναμε ήταν ανακριβή και αναξιόπιστα θα οδηγούμασταν σε παραπλανητικά συμπεράσματα.

Για τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων για τον Τουρισμό στην Κω χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο (το ερωτηματολόγιο επισυνάπτεται στο τέλος), μέθοδος η οποία είναι πλέον συνηθισμένη και πιο δημοφιλής για την συλλογή πρωτογενών στοιχείων από την τουριστική αγορά (Χρήστου, 1999). Επίσης το ερωτηματολόγιο θεωρήθηκε ως η πιο κατάλληλη ερευνητική μεθοδολογία, εξαιτίας της χρονικής τους οικονομίας, της παρακίνησης και της αποτελεσματικότητας που προσφέρει (Cohen & Manion, 1994).

4.1.2.1 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Το ερωτηματολόγιο αποτέλεσε το βασικό εργαλείο συλλογής πρωτογενών στοιχείων. Η συλλογή δεδομένων έγινε στο αεροδρόμιο της Κω, το χρονικό πλαίσιο της έρευνας αποτέλεσε ο μήνας Ιούνιος του 2009. Για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου δώσαμε ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τη διατύπωση και τη μορφή των ερωτήσεων. Ο σχεδιασμός των ερωτήσεων πρέπει να τονίσου πως δεν ήταν εύκολη υπόθεση, όπως υποστηρίζουν και κάποιοι ειδικοί αποτελεί περισσότερο τέχνη παρά επιστήμη (Chrisnal, 1986). Οι ερωτήσεις που περιλήφθηκαν στο ερωτηματολόγιο μας ήταν δύο ειδών :

- ✓ Κλειστού τύπου και
- ✓ Ανοικτού τύπου.

Με τις κλειστές ερωτήσεις δώσαμε τη δυνατότητα στον ερωτώμενο να επιλέξει μεταξύ προκαθορισμένων απαντήσεων. Τα είδη κλειστών ερωτήσεων που χρησιμοποιήσαμε ήταν τα εξής :

- I. Διπλής επιλογής, στην οποία ο ερωτώμενος τουρίστας είχε δυο επιλογές για την απάντησή του, στις οποίες έπρεπε να απαντήσει με ένα ναι ή ένα όχι.
- II. Πολλαπλής επιλογής, στην οποία ο ερωτώμενος τουρίστας είχε τη δυνατότητα να επιλέξει μία απάντηση μεταξύ τριών και πλέον επιλογών.
- III. Κλίμακα βαθμολογίας η οποία αφορούσε μια κλίμακα κάποιων σημείων με την οποία έπρεπε ο ερωτώμενος να βαθμολογήσει συγκεκριμένες υπηρεσίες από άριστα έως κακά.

Με τις ερωτήσεις ανοικτού τύπου δώσαμε στον ερωτώμενο τη δυνατότητα να εκφράσει μια γνώμη, προτίμηση, άποψη ή αξιολόγηση για παράδειγμα , ποιος ήταν ο σκοπός που επισκέφτηκαν το νησί της Κω , για το αν προτίμησαν ένα από τα χωριά του Δήμου Δικαίου (Πυλί ,Μαρμάρι, Τιγκάκι, Ζηπάρι κλπ.) για τη διαμονή τους κατά την επίσκεψή τους στο νησί κλπ. Τα στοιχεία που συλλέξαμε με αυτό τον τρόπο ήταν ποιοτικά.

Πρέπει στο σημείο αυτό να εξηγήσουμε πως ο λόγος που χρησιμοποιήσαμε τις κλειστές ερωτήσεις ήταν να συλλέξουμε απαντήσεις τις οποίες θα μπορούσαμε να κατηγοριοποιήσουμε και να αναλύσουμε σε πολιτικοποιημένα συμπεράσματα, πράγμα το οποίο μας βοήθησε κυρίως στην ποσοτική έρευνα. Αντίθετα, οι ανοικτές ερωτήσεις μας βοήθησαν για τους σκοπούς της ποιοτικής έρευνας , ώστε να μας οδηγήσουν προς την κατεύθυνση της διερεύνησης των απόψεων, των τάσεων και του τρόπου σκέψης του τουρίστα καταναλωτή (σημερινού και μελλοντικού).

Επίσης, στο σχεδιασμό των ερωτήσεων αποφύγαμε τις δυσνόητες έννοιες. Προσπαθήσαμε να κάνουμε ερωτήσεις οι οποίες ήταν άνετα κατανοητές και χωρισμένες σε τρεις θεματικούς άξονες ανάλογα με το περιεχόμενό τους. Αποφύγαμε επίσης τις υποθετικές ερωτήσεις, καθώς και τις ασαφείς έννοιες και εκφράσεις. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου μας κάλυψαν κάποιες γενικές κατηγορίες πληροφοριών. Σύμφωνα και με τον Veal (1992) κατά μια γενικότερη προσέγγιση, ένα ερωτηματολόγιο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για να συγκεντρωθούν από την τουριστική αγορά πληροφορίες τριών ομάδων :

- I. Χαρακτηριστικά των καταναλωτών (ποιος;)

2. Δραστηριότητες (τι;)

3. Συμπεριφορές και κίνητρα (γιατί;)

Στους τρεις άξονες του ερωτηματολογίου μας προσπαθήσαμε να κινηθούμε στις παραπάνω αρχές του Veal και συμπεριλάβαμε τις παρακάτω κατηγορίες πληροφοριών:

- **Κίνητρα:** Η κατηγορία των κινήτρων αποτέλεσε τον πρώτο άξονα του ερωτηματολογίου μας ο οποίος είχε τίτλο : “Κίνητρα διακοπών” . Στον άξονα αυτό προσπαθήσαμε να πάρουμε στοιχεία για τους παράγοντες που υποκίνησαν τους τουρίστες για την αγορά των συγκεκριμένων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών και πως διαμορφώθηκαν οι ανάγκες τους σύμφωνα με τα κίνητρα.
- **Δραστηριότητες:** Στον δεύτερο άξονα του ερωτηματολογίου μας με τίτλο «Αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών από το νησί», προσπαθήσαμε να αντλήσουμε πληροφορίες για τις προτιμώμενες δραστηριότητες των τουριστών κατά τις διακοπές τους στο νησί της Κω, τις απόψεις τους σχετικά με τα συγκεκριμένα τουριστικά προϊόντα και τις υπηρεσίες που τους παρείχε το νησί και γενικότερα το βαθμό ικανοποίησης και αξιολόγησης της τουριστικής τους εμπειρίας κατά τη διαμονή τους στο νησί. Στόχος μας στον άξονα αυτό ήταν να διαπιστώσουμε την μελλοντική τους συμπεριφορά όπως π.χ. το επίπεδο της ικανοποίησής τους από τα υπάρχοντα προϊόντα , προσδοκίες και κοινωνικές συνήθειες και κατά πόσο θα ήταν διατεθειμένοι να ξαναρθούν στην Κω για τις διακοπές τους.
- **Δημογραφικά χαρακτηριστικά** τα οποία αποτέλεσαν τον τρίτο άξονα του ερωτηματολογίου μας, δηλαδή στοιχεία που έχουν σχέση με το φύλο, την εθνικότητα, την ηλικία και το ύψος του εισοδήματος τους, το μορφωτικό τους επίπεδο προκειμένου να μελετήσουμε τα χαρακτηριστικά των τουριστών που επισκέπτονται την Κω και πόσοι από αυτούς έρχονται με σκοπό τον ποιοτικό τουρισμό.

4.1.2.2 ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η εμπειρία έχει δείξει ότι κανένα ερωτηματολόγιο δεν πρέπει να θεωρείται σωστό μέχρι να αποδειχθεί αυτό στην πιλοτική δομική (Χρήστου, 1999). Για το λόγο αυτό λοιπόν προσπαθήσαμε να δοκιμάσουμε πιλοτικά το ερωτηματολόγιο που σχεδιάσαμε πριν το χρησιμοποιήσουμε έτσι ώστε να αποφύγουμε τυχόν σφάλματα που πιθανόν να κάναμε κατά τη σχεδίασή του και ενδεχομένως μετά την πιλοτική δοκιμή να δούμε αν ήταν απαραίτητη η επαναδιατύπωση ορισμένων ερωτήσεων αν έπρεπε να αλλάξουμε την ακολουθία τους, το είδος τους κτλ.

Προχωρήσαμε ως εκ τούτου στη διαδικασία της πιλοτικής έρευνας (δοκιμής) η οποία έγινε στο χώρο του αεροδρομίου της Κω «Ιπποκράτης». Αν και δεν υπάρχει επιστημονικά κάποιος τεκμηριωμένος τρόπος καθορισμού του μεγεθους του δείγματος της πιλοτικής δοκιμής, από το σύνολο του δείγματος των 100 ατόμων, μοιράσαμε το ερωτηματολόγιο σ' ένα δείγμα 5 ατόμων που αντιπροσωπευει το 5% του δείγματος. Μετά την πιλοτική δοκιμή διαπιστώσαμε ότι ήταν απαραίτητη η επαναδιατύπωση 2 ερωτήσεων καθώς να αλλαχθεί και το είδος των ερωτήσεων. Προβήκαμε στις σχετικές αλλαγές έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η κατανόησή τους στο σύνολο του δείγματος.

Ο σκοπός της πιλοτικής έρευνας δεν περιορίστηκε μόνο στην αναμόρφωση του ερωτηματολογίου αλλά να δοκιμάσουμε την ακρίβεια και την αξιοπιστία των δειγματοληπτικών πλαισίων, τον τελικό σχεδιασμό του μεγέθους του δείγματος, έτσι ώστε να αντικατοπτρίζει τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού που μας ενδιαφέρει δηλαδή των τουριστών που επιλέγουν το νησί της Κω για τις διακοπές τους. Καταλήγοντας , μπορούμε να πούμε πως η πιλοτική δοκιμή έγινε με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας της έρευνας προκειμένου να αποφύγουμε τα σφάλματα και να διατυπώσουμε λανθασμένα συμπεράσματα.

4.1.2.3 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Δειγματοληψία είναι η διαδικασία που ακολουθείται για την επιλογή του δείγματος και πλαίσια δειγματοληψίας είναι οι πηγές από τις οποίες μπορεί να επιλεγεί το δείγμα , όπως για παράδειγμα, λίστες δεδομένων, γεωγραφικές περιοχές

κλπ (Χρήστου, 1999). Υπάρχουν δύο είδη δειγματοληψίας : η τυχαία δειγματοληψία και η μη τυχαία ή κατευθυνόμενη. Η τυχαία δειγματοληψία στην οποία στηρίχθηκε η έρευνα μας, βασίζεται στην αποδοχή της ότι το κάθε άτομο ενός πληθυσμού έχει τις ίδιες ακριβώς πιθανότητες (οι οποίες ποτέ δεν είναι μηδενικές) να συμπεριληφθεί στο δείγμα. Εάν, για παράδειγμα, ο πληθυσμός αποτελείται από 100 άτομα, οι πιθανότητες του κάθε ατόμου να αποτελέσει μέρος του δείγματος είναι 1/100 (ή 1%).

Επειδή δεν ήταν εφικτή η προσέγγιση του συνόλου του συγκεκριμένου πληθυσμού επιλέχθηκε ένα απλό τυχαίο δείγμα 100 τουριστών ανδρών και γυναικών στο χώρο του αεροδρομίου της Κω «Ιπποκράτης». Για τον καθορισμό του πλαισίου της δειγματοληψίας προσπαθήσαμε να κινηθούμε βάση των βασικών κριτηρίων του Yates (1953) δηλαδή προσπαθήσαμε στο πλαίσιο της έρευνας μας να πετύχουμε τα εξής :

1. **Επάρκεια.** Το πλαίσιο δείγματος των 100 τουριστών θεωρήσαμε πως κάλυπτε επαρκώς τις ανάγκες της παρούσας έρευνας.
2. **Αποφυγή,** δηλαδή αποφύγαμε ένας τουρίστας να απαντήσει περισσότερες από μια φορές.
3. **Ευκολία.** Προσπαθήσαμε να είμαστε φιλικοί προς τους ερωτώμενους.

Επειδή ήταν αρκετά δύσκολος ο σαφής προσδιορισμός του δειγματοληπτικού πλαισίου προσεγγίσαμε τον πληθυσμό στόχο στηριζόμενοι στις αρχές του Brunt (1997) οι οποίες είναι οι εξής :

1. Ποιος πρέπει να ερωτηθεί.
2. Πότε πρέπει να συλλεγούν τα στοιχεία.
3. Πως μπορεί να προσεγγιστεί ο πληθυσμός.
4. Που θα γίνει η επαφή με το δείγμα.
5. Ποια είναι τα επιθυμητά χαρακτηριστικά του δείγματος.

και κατόπιν χρησιμοποιήσαμε τις πιο πάνω αρχές ως εξής :

1. Αποφασίσαμε πώς θα ερωτηθούν τουρίστες οι οποίοι επισκέφθηκαν το νησί της Κω για τις καλοκαιρινές τους διακοπές .
2. Τα στοιχεία επιλέχθηκαν κατά το μήνα Ιούνιο που είχε ξεκινήσει ήδη η νέα τουριστική περίοδος για το νησί.

3. Ο πληθυσμός στόχος προσεγγίσθηκε μέσω του ερωτηματολογίου.
4. Η επαφή με το δείγμα του αεροδρομίου της Κω έγινε κατά την αναχώρηση τους γιατί θα είχαν ήδη διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη άποψη για τη διαμονή τους στο νησί της Κω.

4.2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν με βάση το ερωτηματολόγιο που παρουσιάστηκε, έπρεπε να αναλυθούν με κατάλληλες στατιστικές μεθοδολογίες για να προκύψουν τα συμπεράσματα από την έρευνα που διεξήχθη.

Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν περιγραφικές στατιστικές μεθοδολογίες με σκοπό να εξεταστούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, αλλά και να αποκαλυφθούν τάσεις που επικρατούν σχετικά με τα κίνητρα διακοπών και τις εντυπώσεις – γενικότερες και ειδικότερες – που είχαν οι ερωτώμενοι κατά την παραμονή τους στην Κω. Για ποιοτικές μεταβλητές υπολογίζονται συχνότητες και ποσοστά εμφάνισης της κάθε κατηγορικής τιμής, ενώ για ποσοτικές μεταβλητές υπολογίζονται τα κλασικά περιγραφικά μέτρα θέσης και διασποράς, όπως είναι μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις.

Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκαν και μέθοδοι της επαγωγικής στατιστικής με σκοπό να εξεταστούν εάν ισχύουν κάποιες σχέσεις μεταξύ των υπό μελέτη μεταβλητών. Πιο συγκεκριμένα, όταν επιθυμείται να διερευνηθεί εάν υπάρχει στατιστική σύνδεση ανάμεσα σε δύο ποιοτικές μεταβλητές, τότε κατασκευάζονται πίνακες διασταύρωσης – διπλής εισόδου και διεξάγεται το σχετικό χ^2 - τεστ ανεξαρτησίας . Επίσης, όταν επιθυμείται εάν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα σε μια ποσοτική μεταβλητή και μια ποιοτική μεταβλητή, τότε υπολογίζονται οι μέσοι όροι της ποσοτικής μεταβλητής για κάθε κατηγορία της ποιοτικής και διεξάγεται ο έλεγχος F στο πλαίσιο της ανάλυσης διακύμανσης (ANOVA F-test).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι στατιστικές αναλύσεις διεξάγονται με τη χρήση του δημοφιλούς στατιστικού προγράμματος SPSS.

4.3. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε μια έρευνα σημαντικά προβλήματα μπορούν να προκύψουν τόσο από την μεθοδολογία της έρευνας (επιλογή των ερωτημάτων, μέθοδος συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης και ερμηνείας των πορισμάτων) όσο και από τον ίδιο τον αξιολογητή που αφορούν την μεροληψία του, την υποκειμενικότητα και την ιδεολογική του φόρτιση (Μακράκης Β. , 1998). Η στάση του αξιολογητή είναι φανερό ότι μπορεί να επιφέρει σοβαρές αλλοιώσεις στην ερμηνεία των πορισμάτων, και άρα να αποτελέσει πρόβλημα η έλλειψη αντικειμενικότητας, αξιοπιστίας και εγκυρότητας των δεδομένων και των πληροφοριών που συλλέγονται. Για το λόγο αυτό ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου βασίστηκε σε υπόδειγμα διερεύνησης του ενδεικτικού ερωτηματολογίου, έγινε « πιλοτική έρευνα» για να προσδιορισθεί η λειτουργικότητα του και να διαμορφωθεί οριστικά η δομή του.

Ένα ακόμα από τα προβλήματα που εντοπίζονται στις έρευνες (Mac Ray, 1999) αφορούν την αντιδραστικότητα, δηλαδή την αλλαγή της συμπεριφοράς αυτών που συμμετέχουν στην έρευνα, για το λόγο αυτό και πριν τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, ενημέρωνα τους ερωτώμενους για το αντικείμενο και το σκοπό της έρευνας καθώς και για τη διασφάλιση της ανωνυμίας των απαντήσεων τους. Το κλίμα αυτό επέτρεψε στους ερωτώμενους να αποκτήσουν θετική διάθεση ως προς τη συμμετοχή τους στην έρευνα με στόχο την άντληση αντικειμενικών πληροφοριών.

Σύμφωνα με τον Kitwood (1977), αν ο συνεντευκτής κάνει καλά τη δουλειά του (δημιουργεί καλή σχέση, κάνει ερωτήσεις με αποδεκτό τρόπο, κτλ.) και αν ο ερωτώμενος είναι ειλικρινής και έχει παρακινηθεί κατάλληλα, μπορούν να αποκτηθούν ακριβή στοιχεία.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε πως καμία έρευνα δεν είναι πλήρως απαλλαγμένη από προβλήματα και περιορισμούς. Η συντριπτική πλειοψηφία των προβλημάτων προέρχονται από ελλιπή σχεδιασμό της ερευνητικής διαδικασίας και την μη επαρκή προσοχή σε κάθε λεπτομέρεια της. Εκ των πραγμάτων είναι σχεδόν αδύνατο να απομακρυνθούν όλες οι πηγές σφαλμάτων από ένα ευμετάβλητο πεδίο

όπως η ερευνητική αγορά (Veal,1997). Κατά την έρευνα της εργασίας μας παρουσιάστηκαν οι εξής περιορισμοί :

- ο **Σφάλματα μη ανταπόκρισης** δηλαδή δεν κατορθώσαμε παρά τις προσπάθειές μας να έχουμε μια επιτυχημένη επαφή με όλα τα άτομα του καθορισμένου δείγματος και πολλές φορές δεν υπήρχε ανταπόκριση από μέρους τους.
- ο **Σφάλματα κατά τη συλλογή των στοιχείων**: δηλαδή μπορεί να υπήρχαν περιπτώσεις μεταξύ των ερωτηθέντων οι οποίοι απάντησαν έχοντας ενδεχομένως ως στόχο να μας ευχαριστήσουν ή να μας εντυπωσιάσουν.

Πρέπει να τονίσουμε ότι εκτός από τα προαναφερόμενα είχαμε και περιορισμούς σχετικά με το χρονικό διάστημα όπου δεν είναι λογικό τα αποτελέσματα που πήραμε για το μήνα Ιούνιο να τα αναγάγουμε για ολόκληρη τη σαιζόν γιατί τότε θα διαπράτταμε το σφάλμα σύνθεσης ή σφάλμα λογικής.

Στην έρευνά μας επίσης δεν συμπεριλάβαμε επιβάτες προγραμματισμένων πτήσεων (αλλοδαπούς ή Έλληνες) ανεξάρτητα από το λόγο της επίσκεψης τους στο νησί. Υπήρξε τέλος και ένα μεγάλο ποσοστό άρνησης σε άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών να συμμετέχουν στην έρευνα και συνεπώς αυτή η ηλικιακή ομάδα δεν έχει αντιπροσωπευθεί επαρκώς στο δείγμα.

4.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την συγκεκριμένη έρευνα προσπαθήσαμε να δούμε αν υπάρχει ζήτηση και αντίστοιχα ανάλογη προσφορά των υπηρεσιών στην Κω. Προσπαθήσαμε επίσης να βγάλουμε συμπεράσματα για το πώς μπορούν να αναπτυχθούν ή ακόμα και να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες στο νησί, λαμβάνοντας υπόψη μας τις πραγματικές ανάγκες των τουριστών καταναλωτών και με βάση αυτές να δημιουργήσουμε ένα νέο τουριστικό προϊόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.0 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι απόψεις των τουριστών που επισκέφθηκαν το νησί της Κω κατά τον Ιούνιο του 2009, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα στο κατά πόσο αυτοί που επισκέπτονται το νησί της Κω το επισκέπτονται για τουρισμό, που είναι και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας.

Πρωτίστως, αναλύονται περιγραφικά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος έτσι ώστε να υπάρχει μια εικόνα για τα χαρακτηριστικά των ατόμων που συμπεριλήφθησαν στο δείγμα. Άλλωστε, τα χαρακτηριστικά του δείγματος διαμορφώνουν και τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά που θα έχει ο πληθυσμός στον οποίο μπορεί να γίνει με ένα ασφαλή τρόπο η γενίκευση των στατιστικών συμπερασμάτων με μεθόδους επαγωγικής στατιστικής.

Έπειτα, παρουσιάζονται τα αρχικά περιγραφικά στατιστικά που προέκυψαν με βάση τις απαντήσεις των ερωτώμενων που συμμετείχαν στο δείγμα με σκοπό να αποκαλυφθούν κάποιες τάσεις όσο αφορά τα ζητούμενα σχετικά με τις υπηρεσίες τουρισμού που προσφέρονται στο νησί της Κω.

Τέλος, παρουσιάζονται στατιστικές αναλύσεις οι οποίες έχουν στόχο να εξετάσουν τους παράγοντες (κοινωνικοί – οικονομικοί κτλ) συνδέονται με τις απόψεις των ερωτώμενων τουριστών σχετικά με την διαμορφωμένη άποψή τους για τις υπηρεσίες τουρισμού στο νησί της Κω. Για την καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με χρήση κατάλληλων στατιστικών μεθοδολογιών, πινάκων και διαγραμμάτων.

5.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται συνοπτικά τα δημογραφικά (κοινωνικά – οικονομικά) χαρακτηριστικά των ερωτώμενων τουριστών που συμμετείχαν στο δείγμα και τα χαρακτηριστικά τους ως προς τον τρόπο που έκαναν διακοπές στο νησί της Κω.

Φύλο	N	%
Άνδρες	50	50
Γυναίκες	50	50
Εθνικότητα	N	%
Άγγλοι	60	60
Βόρειο - Ευρωπαίοι	22	22
Ιταλοί	10	10
Άλλης Εθνικότητας	8	8
Ηλικία	N	%
Έως 24	29	29
25-44	45	45
45-64	24	24
65 και άνω	2	2
Εισόδημα	N	%
Λιγότερο από 25.000€	31	31
25.000-50.000	21	21
50.001 – 75.000	13	13
75.001 – 100.000	17	17
100.001 και άνω	18	18
Επίπεδο Μόρφωσης	N	%
Μέχρι Γυμνάσιο	5	5
Λύκειο	38	38
Πανεπιστήμιο	49	49
Μεταπτυχιακά	8	8
Σύνολο	100	100

Σε ότι αφορά το *φύλο* των ερωτώμενων επισκεπτών οι άνδρες ήταν ακριβώς όσοι και οι γυναίκες (50% έναντι 50%). Σχετικά με την εθνικότητα παρατηρείται ότι η πλειονότητα των τουριστών ήταν Άγγλοι 60%, βόρειο – Ευρωπαίοι (Γερμανοί, Βέλγοι, Φιλανδοί) 22%, Ιταλοί 13% και διάφορες άλλες εθνικότητες (Βραζιλιάνοι, Γεωργιανοί, Αυστραλοί) με ποσοστό 8%. Δηλαδή, οι Άγγλοι και οι Βόρειο – Ευρωπαίοι αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (82%).

Σε ότι αφορά την κλίμακα της *ηλικίας* παρατηρήθηκαν τα εξής : από 25 έως 44 ετών ήταν ένα μεγάλο μέρος του δείγματος (ποσοστό 45%), ενώ ένα ποσοστό 29% είναι άτομα ηλικίας έως 25 ετών. Επομένως, η μεγάλη

πλειοψηφία του δείγματος (74%) είναι άτομα έως 44 ετών. Το ποσοστό αυτό φαίνεται λογικό, διότι κατά το μήνα διεξαγωγής της έρευνας (Ιούνιος) οι περισσότεροι από τους τουρίστες που επισκέπτονται την Κω είναι κυρίως άτομα νεαρά και μεσόκοπα που επισκέπτονται την Κω με σκοπό τη νυχτερινή ζωή και τη διασκέδαση και έρχονται κυρίως κατά τους μήνες Ιούνιο – Ιούλιο, ενώ και από στατιστικές έρευνες που έχουν γίνει, π.χ. από την Επιστημονική Ομάδα Τουρισμού του Επιμελητηρίου Δωδεκανήσου, τα άτομα μεγαλύτερων ηλικιών έρχονται στην αρχή της τουριστικής περιόδου ή στο τέλος δηλαδή κατά τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Έτσι, τα άτομα ηλικίας 45-64 ήταν μόλις 2. Αξίζει να σημειωθεί, βέβαια, ότι υπήρξε και ένα μεγάλο ποσοστό άρνησης σε άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών να συμμετέχουν στην έρευνα.

Σχετικά με το *επίπεδο εισοδήματος* των τουριστών που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρείται ότι κυμαίνεται σε μεσαία και υψηλά επίπεδα, γεγονός το οποίο έχει να κάνει τόσο με το κοινωνικό τους προφίλ όσο και με τον τόπο προέλευσής τους. Αν και η υψηλότερη συχνότητα των ερωτηθέντων δηλώνει εισόδημα κάτω από 25.000€ (31%) τελικά, το υπόλοιπο 69% έχει εισόδημα άνω των 25.000€ μοιρασμένο στις επόμενες κατηγορίες (25.000€ - 50.000€, 50.000€-75.000€,75.000-100.000€ και 100.000€ και άνω). Επομένως, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος προέρχεται από μεσαία και υψηλά εισοδήματα.

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των τουριστών διαμορφώθηκε ως εξής: απόφοιτοι γυμνασίου μόλις 5%, απόφοιτοι λυκείου 38%, απόφοιτοι πανεπιστημίου 49% και κάτοχοι μεταπτυχιακού 8%. Ουσιαστικά, πάνω από τους μισούς περίπου (57%) έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση και άνω.

Συνοψίζοντας, το δείγμα που λήφθηκε αποτελείται ισόποσα από άντρες και γυναίκες, Άγγλους ή Βόρειο-Ευρωπαίους σε μεγάλο ποσοστό (82%), κυρίως ηλικίας κάτω έως 44 (74%), με μεσαίο ή υψηλό εισόδημα (69%) και υψηλό ποσοστό πανεπιστημιακής μόρφωσης (57%).

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΟΥ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΩ

Παρακάτω παρουσιάζονται τα περιγραφικά χαρακτηριστικά που αφορούν τον τρόπο παραμονής (είδος ξενοδοχείου, λόγος επίσκεψης, μέγεθος παρέας κτλ) των ερωτώμενων στο νησί της Κω. Τα σχετικά στατιστικά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2, Τρόπος Παραμονής στο Νησί της Κω

Φορές επισκέψεων στην Κω	N	%
Μία	52	52
Δύο	14	14
Τρεις	8	8
Πάνω από τρεις	26	26
Άτομα μαζί στις διακοπές	N	%
Κανέναν	11	11
Ένα	35	35
Δύο	20	20
Τρία	10	10
Πάνω από τρεις	24	24
Τύπος καταλύματος	N	%
Ξενοδοχείο 4* ή 5*	28	28
Ξενοδοχείο 3* ή 2*	18	18
Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα	37	37
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	13	13
Λοιπά	4	4
Σκοπός επίσκεψης	N	%
Διακοπές	83	83
Επίσκεψη σε φίλους	15	15
Επιχειρηματικοί λόγοι	2	2
Σύνολο	100	100

65%
 Δεν θα
 πιασώ
 τους φαντασ
 γένους

Σχετικά με το πόσες φορές επισκεφθήκαν την Κω οι περισσότεροι (52%) απάντησαν πως ήταν η πρώτη τους φορά, ενώ σημαντικό ποσοστό (26%) απάντησαν πως την έχουν επισκεφθεί πάνω από τρεις φορές.

48% τουλάχιστον

Επομένως, τα μεγαλύτερα ποσοστά εμφανιστήκαν από άτομα που επισκεφθήκαν το νησί για πρώτη φορά είτε από άτομα που το έχουν επισκεφθεί πολλές φορές στο παρελθόν.

Σχετικά για το πόσα άτομα ήταν μαζί τους στις διακοπές μόλις 11 άτομα ήρθαν μόνοι τους, 35 άτομα με τη συνοδεία ενός ακόμα ατόμου, ενώ οι περισσότεροι (54 άτομα) είχαν άλλα δύο άτομα και άνω επιπλέον.

Σχετικά με τον τύπο του καταλύματος που επέλεξαν για διακοπές τους παρατηρείται ότι υπερισχύει ο τύπος των ενοικιαζόμενων διαμερισμάτων ή δωματίων όπου κατέλυσε το 50% σε σχέση με το 46% που κατέλυσε σε ξενοδοχεία από δύο αστέρων και άνω. Πάντως, υπάρχει μια τάση για ακριβή διαμονή σε ξενοδοχεία αστέρων ή σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα.

Σχετικά με το ποιοι είναι οι λόγοι που οι ερωτώμενοι επισκέφτηκαν την Κω οι περισσότεροι (83%) απάντησαν πως ήταν οι διακοπές. Ακολουθούν οι υπόλοιποι λόγοι σε πολύ μικρά ποσοστά όπως επίσκεψη σε φίλους (15%) ή επιχειρηματικοί λόγοι (2%). Είναι πολύ φυσικό σε χρονική περίοδο όπως αυτή του Ιουνίου, που διεξήχθη η έρευνα, οι περισσότεροι να απαντήσουν ως λόγο επίσκεψης τις διακοπές.

Συνοψίζοντας, σχετικά με τα χαρακτηριστικά το τρόπου παραμονής στο νησί της Κω. Το δείγμα αποτελείται σχεδόν ισόποσα από άτομα που επισκέπτονται την Κω για πρώτη φορά ή την έχουν επιστρέφει ξανά στο παρελθόν.

5.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ

Μετά την περιγραφική ανάλυση των δημογραφικών του δείγματος και του τρόπου παραμονής στην Κω, ακολουθεί η περιγραφική ανάλυση των δεδομένων που αφορούν τα κίνητρα των διακοπών που έχουν οι ερωτώμενοι. Οι ερωτώμενοι απάντησαν σε κάποιες ερωτήσεις που αφορούν τα κίνητρα τους όταν πηγαίνουν διακοπές. Δηλαδή, τι επιθυμούν να κάνουν κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Τα σχετικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες.

Δραστηριότητες	N	%
Σπορ/κολύμβηση	65	65
Αξιοθέατα	47	47
Εκδρομές	23	23
Φωτογραφία	22	2
Ποδηλασία	17	17
Άλλες	26	26
Σύνολο	100	100

Σχετικά με τις δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών, η ανάλυση των απόψεων ανέδειξε ενδιαφέρουσες παραμέτρους στη συγκρότηση των δραστηριοτήτων των τουριστών. Επισημαίνεται καταρχάς ότι κυρίαρχη δραστηριότητα κατά τη διάρκεια των διακοπών των τουριστών είναι τα σπορ/κολύμβηση (65%). Στη συνέχεια τα αξιοθέατα καταλαμβάνουν τη δεύτερη θέση (ποσοστό 47%), ακολουθούν με μοιρασμένα ποσοστά οι εκδρομές (23%), η φωτογραφία (22%) και η ποδηλασία (ποσοστό 17%).

Στην ερώτηση αυτή παρατηρείται πως κυριαρχούν οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φύση και διαμορφώνουν το προφίλ ενός « ενεργητικού» και «ποιοτικού» εναλλακτικού τουρισμού (αθλητισμός, φωτογραφία, εκδρομές, ποδηλασία, κλπ).

Πίνακας 5.3.2, Λόγοι Επιλογής Προορισμού Διακοπών

Λόγοι	Μ.Ο. 1 = υψηλή ιεράρχηση 9 = χαμηλή ιεράρχηση
Κόστος	4,08
Τοποθεσία	4,13
Υπηρεσίες ξενοδοχείου	4,20
Ενδιαφέροντα	5,03
Υπηρεσίες από σπορ	5,35
Κουλτούρα	5,74
Ιστορία	5,90
Υπηρεσίες υγείας / ΣΠΑ	5,90
Άλλοι	4,67

Σχετικά με τους κύριους λόγους που επιλέγουν τον τόπο των διακοπών τους οι τουρίστες, κυρίαρχη θέση στην ιεράρχηση κατέχει αυτός του κόστους, ενώ πολύ κοντά σε ιεράρχηση είναι αυτοί της τοποθεσίας και των υπηρεσιών ξενοδοχείου. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο τελευταίος λόγος στην ιεράρχηση είναι

οι υπηρεσίες υγείας και τα Spa γενικότερα. Αυτό αποτελεί μια ένδειξη ότι οι επισκέπτες στο νησί της Κω δεν έχουν σε κάποια ιδιαίτερη υπόληψη τις υπηρεσίες τουρισμού υγείας που προσφέρει το νησί.

Πίνακας 5.3.3, Επίσκεψη Προορισμού Διακοπών και για Λόγους Υγείας

	N	%
Ναι	29	29
Όχι	71	71
Σύνολα	100	100

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι (ποσοστό 71%), απάντησαν αρνητικά στο αν έχουν επισκεφθεί ποτέ κάποιον προορισμό για λόγους υγείας, ενώ μόλις το 29% απάντησαν θετικά. Αυτό επιβεβαιώνει πως ο τουρισμός υγείας στην Ελλάδα και ειδικότερα για το νησί της Κω όντως Βρίσκεται ακόμα σε νηπιακή κατάσταση.

5.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΔΙΚΑΙΟΥ

Στη συνέχεια της ανάλυσης παρουσιάζονται οι εντυπώσεις που είχαν οι ερωτώμενοι τουρίστες όσον αφορά τις παρεχόμενες υπηρεσίες στο Δ. Δικαίου οι οποίες τους προσφέρθηκαν.

Πίνακας 5.4.1, Παρεχόμενες Υπηρεσίες Ξενοδοχείου Διαμονής στο Δ. Δικαίου

Υπηρεσίες ξενοδοχείου	N	%
Πισίνα	16	16%
spa	14	14%
Εστιατόρια-Μπαρ	55	55%
Γήπεδα (γκολφ, τένις, κλπ)	8	8%
Γιατρό	7	7%
Σύνολα	100	100

Σχετικά με τις υπηρεσίες που προσέφεραν τα καταλύματα που έμειναν οι ερωτώμενοι, πολύ μεγάλο ποσοστό (55%) εξ αυτών διέθετε εστιατόρια, ενώ κάτω από το 16% των ξενοδοχείων διέθεταν Spa, κέντρα αισθητικής, ή ακόμα και γιατρό.

Αξιολόγηση Υπηρεσιών	N	%
Πολύ καλές	2	7,4%
Καλές	6	22,3%
Μέτριες	10	37,0%
Φτωχές	2	7,4%
Πολύ φτωχές	7	25,9%
Σύνολα	27	100%

Μικρό ποσοστό (29,7%) θεωρούν καλές ή πολύ καλές τις υπηρεσίες που τους προσφέρθηκαν, ενώ ποσοστό 33,3% τις θεωρούν φτωχές ή πολύ φτωχές. Γενικά, πάντως, οι εντυπώσεις για τις υπηρεσίες στην Κω είναι από μέτριες έως πολύ φτωχές.

Πίνακας 5.4.3, Επίσκεψη – ξενάγηση στα αξιοθέατα

Πιθανές απαντήσεις	N	%
ΝΑΙ	42	17,0%
ΌΧΙ	58	83,0%
ΣΥΝΟΛΑ	100	100,0%

Ένα σημαντικό ποσοστό (42%) επισκέφθηκε έναν αρχαιολογικό χώρο κατά τη διάρκεια παραμονής στο Δ. Δικαίου. Αυτό το ποσοστό υπονοεί ότι υπάρχει ενδιαφέρον από τους τουρίστες για επίσκεψη σε αξιοθέατα κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο δήμο μας και στο νησί γενικά. Επομένως, οι εντυπώσεις τους έχουν μια ιδιαίτερη σημασία.

Πίνακας 5.4.4 , Αξιολόγηση Οργάνωσης Τοπικών πολιτιστικών εκδηλώσεων του Δ. Δικαίου.

Αξιολόγηση οργάνωσης εκδηλώσεων	N	%
Άριστες	4	9,5%
Πολύ καλές	13	31,0%
Καλές	14	33,3%
Μέτριες	4	9,5%
Φτωχές	7	16,7%
ΣΥΝΟΛΟ	42	100%

Ο Δ. Δικαίου οργανώνει κάθε χρόνο πολιτιστικές εκδηλώσεις (ΔΙΚΑΙΑ 2009), για την ανάδειξη των τοπικών παραδόσεων που αισίως και φέτος το μεγαλύτερο ποσοστό (78,3%) είχε από καλές έως άριστες εντυπώσεις. Επομένως, γενικά υπάρχουν καλές εντυπώσεις από τις εκδηλώσεις και τα πολιτιστικά του Δήμου Δικαίου. Αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και να αποτελέσει ένα σημαντικό στοιχείο στην διαφήμιση τουρισμού του νησιού αλλά και ιδιαίτερα του Δήμου μας.

5.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΚΩ

Πίνακας 5.5, Γενικές Εντυπώσεις από την Παραμονή των Ερωτώμενων στην Κω

Αξιολόγηση Παραμονής στην Κω	N	%
Άριστες	28	28
Πολύ καλές	43	43
Καλές	22	22
Μέτριες	7	7
Σύνολο	100	100

Κανείς δεν είχε φτωχές ή πολύ φτωχές εντυπώσεις, ενώ μόλις ένα 7% είχε μέτριες εντυπώσεις. Δηλαδή το 93% των τουριστών έχουν καλές έως άριστες εντυπώσεις. Βέβαια, οι καλές εντυπώσεις μπορεί να προέρχονται από άλλα στοιχεία όπως ο καιρός, η φύση, η θάλασσα, οι υπηρεσίες ξενοδοχείου, η φιλοξενία κτλ. εντούτοις, τα υψηλά αυτά ποσοστά καλών εντυπώσεων δεν θα πρέπει να οδηγούν τους υπευθύνους σε αμέλεια για τις υποδομές υγείας του νησιού.

Πίνακας 5.5.1, Πρόθεση Επίσκεψης στην Κω

Πιθανές Απαντήσεις	N	%
Ναι	19	19%
Όχι	81	81%
Σύνολο	100	100

Η συντριπτική πλειοψηφία (81%) θα επισκεπτόταν και πάλι την Κω, έχοντας, προφανώς, καλές έως άριστες εντυπώσεις από τη γενικότερη διαμονή τους στο νησί. Εντούτοις, σχεδόν ο 1 στους 5 (19%) δεν θα το επισκεπτόταν ξανά και είναι σχεδόν βέβαιο ότι οι μέτριες έως πολύ φτωχές εντυπώσεις από τις υποδομές υγείας θα είναι ο κύριος λόγος που συμβαίνει αυτό.

5.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟ Δ. ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν διαφορές στις τοποθετήσεις του δείγματος σε σχέση με τα κοινωνικο - δημογραφικά χαρακτηριστικά τους (πίνακας 5.6.1).

Πίνακας 5.6.1, Παραμονή στο Δ. Δικαίου σε σχέση με δημογραφικούς και μη παράγοντες

		Πολύ			
		Άριστες	Καλές	Καλές	Μέτριες
Μορφωτικό επίπεδο	Μέχρι γυμνάσιο	0,00*	0,00	0,00	100,00
	Λύκειο	33,33	22,22	44,44	0,00
	Πανεπιστήμιο	30,77	56,41	7,69	5,13
	Μεταπτυχιακά	0,00	4,00	4,00	0,00
Ηλικία	Έως 24	40,00	20,00	40,00	0,00
	25-44	17,14	45,71	25,71	11,43
	45-64	33,33	50,00	0,00	16,67
	65 και άνω	0,00	100,00	0,00	0,00
Εισόδημα	Λιγότερο από 25.000	21,05	36,84	42,11	0,00
	Μεταξύ 25.000-50.000	23,53	23,53	29,41	23,53
	Μεταξύ 50.001-75.000	18,18	54,55	0,00	27,27
	75.001- 100.000	57,14	42,86	0,00	0,00
Τόπος Διαμονής	Ξενοδοχείο 4*ή5*	16,67	75,00	8,33	0,00
	Ξενοδοχείο 3*ή2*	0,00	0,00	75,00	25,00
	Ενοικιαζόμενα διαμερ.	43,48	26,09	8,70	21,74
	Ενοικιαζόμενα δωματ.	36,36	36,36	27,27	0,00
Δυσκολία στην παροχή ιατρικής υπηρεσίας	ΌΧΙ	33,96	41,51	20,75	3,77
	ΝΑΙ	0,00	47,06	23,53	29,41
Φύλο	Άνδρας	35,71	53,57	10,71	0,00
	Γυναίκα	19,05	35,71	28,57	16,67
Φορές επίσκεψης στο Δ. Δικαίου	Μία	25,00	31,25	31,25	12,50
	Δυο	0,00	50,00	50,00	0,00
	Τρεις	0,00	100,00	0,00	0,00
	Πάνω από τρεις	50,00	35,00	0,00	15,00
	Σύνολο δείγματος	25,71	42,86	21,43	10,00

*ποσοστά (%) ατόμων που είχαν άριστες, πολύ καλές, κτλ εντυπώσεις μέσα σε κάθε ομάδα

Η αξιολόγηση της παραμονής στην ΚΩ βρέθηκε ότι διαφέρει στατιστικά σημαντικά- σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο (Chi-

square=65.86<Sig<0.001), με το εισόδημα (Chi-square=25.9 Sig<0.05), με τον τύπο του καταλύματος που διέμεναν(Chi-square=42.98 Sig<0.001)

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, αυτοί που έχουν μόρφωση μέχρι γυμνασίου δεν έχουν και τόσο καλές εντυπώσεις (100% για μέτριες εντυπώσεις), ενώ οι απόφοιτοι λυκείου έχουν λιγότερο καλές εντυπώσεις σε σχέση με άτομα πανεπιστημιακής μόρφωσης (ποσοστά 55% περίπου και 87% αντίστοιχα για πολύ καλές ή άριστες εντυπώσεις). Υπάρχει μια τάση όσο αυξάνει το μορφωτικό επίπεδο να είναι οι εντυπώσεις λίγο καλύτερες εντυπώσεις.

Όσο αφορά το εισόδημα, αυτοί που έχουν πάνω από 50.000 έχουν πολύ καλές εντυπώσεις σε μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με τους άλλους (54,5%, 42,9%, 62,5% έναντι 36,8% και 23,5% αντίστοιχα), ενώ αυτοί που έχουν από 25.000 έως 50.000 έχουν μέτριες εντυπώσεις σε μεγαλύτερα ποσοστά σε σχέση με τους άλλους (23,5%, 27,3% έναντι 0%). Υπάρχει μια τάση, γενικά, όσο αυξάνει το εισόδημα να είναι και οι εντυπώσεις λίγο καλύτερες.

Όσον αφορά το φύλο μόνο οι γυναίκες έχουν μέτριες εντυπώσεις, ενώ οι άντρες εμφάνισαν υψηλό ποσοστό στις άριστες εντυπώσεις (35,71% έναντι 19,05%) επομένως γενικά οι άντρες φαίνεται να έχουν στατιστικά καλύτερες εντυπώσεις σε σχέση με τις γυναίκες.

Τέλος, όσον αφορά το πόσες φορές έχουν επισκεφτεί την Κω, όσοι την έχουν επισκεφτεί πάνω από 3 φορές, έχουν πολύ καλές ή άριστες εντυπώσεις σε πολύ υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με αυτούς που την έχουν επισκεφθεί 2 φορές και κάτω (85% έναντι 50%-56%).

Επίσης, η αξιολόγηση της παραμονής στην Κω βρέθηκε ότι δεν διαφέρει στατιστικά σημαντικά σε επίπεδο σημαντικότητας 5% σε σχέση με την ηλικία και με το αν έχουν επισκεφθεί κάποιο προορισμό για λόγους υγείας.

5.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΧΥ ΠΡΟΘΕΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΚΩ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ.

Η ενότητα αυτή εξετάζει κατά πόσο υπήρχαν διαφορές σχετικά με την πρόθεση επίσκεψης στην Κω ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες.

Πίνακας 5.18, πρόθεση Επίσκεψης στην Κω σε σχέση με δημογραφικούς και μη παράγοντες.

		ΌΧΙ	ΝΑΙ
Μορφωτικό επίπεδο	Μέχρι γυμνάσιο	40,00*	60,00
	Λύκειο	10,53	89,47
	Πανεπιστήμιο	18,37	81,63
	Μεταπτυχιακά	50,00	50,00
Ηλικία	Έως 24	0,00	100,00
	25-44	37,78	62,22
	45-64	8,33	91,67
	65 και άνω	0,00	100,00
Εισόδημα	Λιγότερο από 25.000	6,45	93,55
	Μεταξύ 25.000-50.000	52,38	47,62
	Μεταξύ 50.001-75.000	30,77	69,23
	75.001- 100.000	0,00	100,00
	100.000 και άνω	11,11	88,89
Τύπος Καταλύματος	Ξενοδοχείο 4*ή5*	7,14	92,86
	Ξενοδοχείο 3*ή2*	22,22	77,78
	Ενοικιαζόμενα διαμερ.	10,81	89,19
	Ενοικιαζόμενα δωματ.	38,46	61,54
	Λοιπά	100,00	0,00
Δυσκολία στην παροχή ιατρικής υπηρεσίας	ΌΧΙ	18,07	81,93
	ΝΑΙ	23,53	76,47
Φύλο	Άνδρας	18,00	82,00
	Γυναίκα	20,00	80,00
Φορές επίσκεψης στο Δ. Δικαίου	Μία	30,77	69,23
	Δυο	21,43	78,57
	Τρεις	0,00	100,00
	Πάνω από τρεις	0,00	100,00
	Σύνολο δείγματος	19,00	81,00

*Ποσοστά (%) ατόμων που έχουν ή δεν έχουν πρόθεση επίσκεψης στην Κω ξανά.

Η πρόθεση μελλοντικής επίσκεψης στην Κω βρέθηκε ότι διαφέρει στατιστικά σημαντικά σε επίπεδα σημαντικότητας από 0,1% έως 5%- σε σχέση

με το μορφωτικό επίπεδο (Chi-Square= 8.2 Sig<0.05), με την ηλικία (Chi – Square=19.36Sig< 0.001), με το εισόδημα (Chi-Square =24,26<0,001), με τον τύπο του καταλύματος που διέμειναν (Chi –square=24,54Sig <0,001), με το πόσες φορές έχουν επισκεφτεί το νησί (Chi-Square =12,71 Sig<0.001)και με το αν έχουν επισκεφτεί κάποιον προορισμό για υπηρεσίες υγείας (Chi-square=3,89Sig<0,05).

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο, τα άτομα με χαμηλή ή υψηλή μόρφωση έχουν λιγότερη τάση να την επισκεφτούν ξανά στο μέλλον ,καθώς εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά θετικών απαντήσεων (60% και 40%αντιστοιχα) σε σχέση με το σύνολο των θετικών απαντήσεων (81%).

Σχετικά με τον παράγοντα ηλικία, μόνο τα άτομα 25-44 έχουν αρκετά χαμηλότερο ποσοστό θετικής απάντησης (62,22%),εμφανίζονταν μια λιγότερη προθυμία σε σχέση με τις ηλικιακές ομάδες των οποίων τα ποσοστά θετικών απαντήσεων κυμαίνονται πάνω από 90%.

Για το εισόδημα παρατηρείται ότι μόνο στα άτομα με εισόδημα από 25.000 ευρώ έως 50.000 ευρώ, που έχουν αρκετά χαμηλότερο ποσοστό θετικής απάντησης (47,62%),εμφανίζονταν μια λιγότερο προθυμία σε σχέση με τα άτομα που ανήκουν στις άλλες εισοδηματικές κλίμακες, ενώ χαμηλότερο ποσοστό θετικής απάντησης σε σχέση με το σύνολο εμφανίζουν και τα άτομα που ανήκουν στις άλλες εισοδηματικές κλίμακες, ενώ χαμηλό ποσοστό σε θετικής απάντησης σε σχέση με το σύνολο εμφανίζουν και τα άτομα με εισόδημα από 50.000 έως 75.000 ευρώ (69,23%).

Παρατηρήθηκε, επίσης, ότι τα άτομα που διέμεναν σε χαμηλότερων αστέρων ξενοδοχεία ή ενοικιαζόμενα δωμάτια εμφάνισαν αρκετά χαμηλότερα ποσοστά θετικής απάντησης (77,78% και 61,54% αντίστοιχα), έτσι εμφάνιζαν μια λιγότερη προθυμία να επιστρεφθούν ξανά το νησί σε σχέση με τα άτομα που διέμειναν σε ποιοτικότερα καταλύματα

Επίσης, σχετικά με το πόσες φορές έχουν επισκεφτεί το νησί, παρατηρήθηκε ότι όσοι το έχουν επισκεφτεί συχνά, από τρεις φορές και πάνω,

θα το επισκεπτόντουσαν με απολυτή σιγουριά (100%),σε σχέση με όσους την έχουν επισκεφτεί από δυο φορές και κάτω. Ειδικά, αυτοί που το έχουν επισκεφτεί μόνο μια φορά εμφανίζουν σχετικά χαμηλό ποσοστό θετικών απαντήσεων(69,23%).

Τέλος όσο αφορά με το αν έχουν επισκεφτεί κάποιον προορισμό για υπηρεσίες υγείας, παρατηρήθηκε ότι όταν αυτό συνέβη αυτό θα γινόταν ξανά σε μεγαλύτερο ποσοστό (93.10%), σε σχέση με όσους δεν έχουν επισκεφτεί κάποιο προορισμό για υπηρεσίες υγείας(76,04%).

Επιπλέον, η πρόθεση μελλοντικής επίσκεψης στην Κω βρέθηκε ότι δεν διαφέρει στατιστικά σημαντικά –σε επίπεδο σημαντικότητας 5%- σε σχέση με το αν αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα παροχής ιατρικών υπηρεσιών κα σε σχέση με το φύλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.0 Επίλογος –Γενικά συμπεράσματα

Η παραπάνω πτυχιακή εργασία , η οποία έχει θέμα τουρισμός και τοπική ανάπτυξη –περίπτωση του δήμου δικαίου, μας αναλύει και μια δίνει την εικόνα της Κω, και παλαιότερα και τώρα. Επικεντρώνεται η προσοχή μας στον δήμο δικαίου, δίνεται στον αναγνώστη να αισθανθεί και να καταλάβει την εικόνα του σήμερα που επικρατεί, και να βγάλει ο ίδιος τα δικά του συμπεράσματα. Μας δείχνει αναλυτικά τις παρεχόμενες υπηρεσίες τα μνημεία, τις παραλίες που μπορεί να επισκεφτεί ο τουρίστας και τέλος τους τρόπους παρέμβασης του δήμου μας ,για την επίλυση των προβλημάτων που έχουν να κάνουν με τις συγκεκριμένες περιοχές.

Υπάρχει μια μεγάλη αρχαιολογική κληρονομιά , η οποία θα πρέπει να αναδειχτεί, τα μνημεία που διαθέτουμε και παραμένουν άγνωστα σε πολύ κόσμο να γίνει μια σωστή διαφήμιση και ανασκαφές και για αυτά, και βέβαια η τοπική ιστορία θα πρέπει να μελετηθεί και να βγει προς τα έξω.

Ο Δήμος Δικαίου μπορεί να αναβαθμίσει την τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Έχουμε βέβαια το βάρος των υποδομών αλλά όπως φαίνεται και από το κεφάλαιο 5 υπάρχει υψηλή εισοδηματική δαπάνη των τουριστών, και καλές εντυπώσεις που εγγυούνται την σταθερή επίσκεψη των τουριστών στο νησί. Υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθούν όλες οι περιοχές ακόμα και οι πιο ορεινές , μέσω των προγραμμάτων και των μέτρων που τους δίνονται, θα πρέπει όμως όλοι να συμβάλλουν στην εκτέλεση και εφαρμογή αυτών με όσο το δυνατό καλύτερο τρόπο.

QUESTIONNAIRE IN TOURISM

SECTION A: Holiday preferences

1. What are your main activities when you visit a destination?

- 1) Sport/ swimming
- 2) Photography
- 3) Excursions
- 4) Cycling
- 5) Sight seeing
- 6) Other please specify.....

2. Overall what are the main reasons for choosing a destination for holidaymaking please rate 1-8 importance?

- 1) Cost
- 2) Hotel facilities
- 3) Sport facilities
- 4) health/spa facilities
- 5) Places of interest
- 6) History
- 7) Culture
- 8) Other please specify.....

3. During your stay in Kos did you or anyone of your party, prefer villages as Marmari, Tigkaki, Pili , Zipari, to stay?

- 1) YES
- 2) NO

4. If yes, to question 4 , what type of facilities in those villages did you enjoy most?

1) Write free.....

5. How do you rate the facilities in these villages of “Dikaios”?

- 1) Excellent
- 2) Very good
- 3) Good
- 4) Average
- 5) Poor
- 6) Very poor

If poor or very poor, please state the reasons.....

6. Would you consider visiting villages of “Dikaios” in the future?

- 1) Yes
- 2) No

7. Overall how do you rate your stay at KOS?

- 1) Excellent
- 2) Very good
- 3) Good
- 4) Average
- 5) Poor
- 6) Very poor

8. What is your purpose of your visit to KOS?

- 1) Holiday
- 2) Business
- 3) Conference
- 4) Visit friends /Family
- 5) Other.....

SECTION B: Sociodemographic characteristics

9. Please select your Gender:

- 1) Male
- 2) Female

10 .please state your nationality.....

11. How many times have you visited Kos ??.....

12 . What is your educational background?

- A) Below high school**
- B) High school**
- C) College /degree**
- D) Postgraduate and beyond**

13. How many people are with you in this visit?.....

14. Please specify the type of accommodation you used?

- A) Five or four stars hotel**
- B) Three or two star hotel**
- C) Rented apartments**
- D) Rented rooms**
- E) Other.....**

15. Please state your age.....

16. Please select your annual household income:

- a) Less than 25.000euros**
- b) Between 50.000-75.000euros**
- c)100.000euros or more**
- d) Between 25.000-50.000euros**
- e) Between 75.000-100.000euros**

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βαρβαρέσος Σ.(1997) ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ,ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ .Αθήνα: Προπομπός .
- 2) Βελισσαρίου Ε (2000)μάνατζμεντ ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού ,Πάτρα :ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο
- 3) Διεθνές Ιπποκράτειο ίδρυμα της ΚΩ
- 4) Επιστημονική ομάδα τουρισμού επιμελητήριου δωδ/σου :Έρευνα στους τουρίστες της ΚΩ.
- 5) Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (2003)Μελέτη τουριστικής Ανάπτυξης περιφέρειας νοτίου Αιγαίου.
- 6) Κιαποκας ε.(2006).Το ασφενδιου της Κω. Δήμος Δικαίου.
- 7) Κοκκωσης Χ.- Τσαρτας Π.(2001).Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον
- 8) Κουτσουραδης ,Π(2002) Τα κωακα , τομος ζ' Κως
- 9) Λογοθέτης Μ. (2004)Δωδεκάνησα ένα πολύμορφο πρότυπο βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης , Τέχνη.
- 10) Μανούσου Μ. – Βασιλείου (2007)εναλλακτικός τουρισμός.
- 11) Σφακιαννάκης ,Α.(2001).Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού, Ελλην.
- 12) Τσαρτας Π. τουρίστες , ταξίδια , τόποι , :Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις, στον τουρισμό, Εξάντας ,Αθήνα, 1996
- 13) Χατζηβασιλείου Β. (1990)Η ιστορία της νήσου ΚΩ .
- 14) Χρήστου , Ε (1999)Έρευνα τουριστικής Αγοράς . INTERBOOKS.
- 15) Μαστρογιάννης Εμμ. (2008-2009)
- 16) Δήμος Δικαίου
- 17) Δήμος Κω

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ :

- 1) gr.ecozante.com
- 2) www.dikaiosnet.gr
- 3) www.dikaiou.gov.gr
- 4) www.psifiakibibliothiki.gr